

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİN EĞİTİM-ÖĞRETİM
SÜRECİNDE YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERE
YÖNELİK KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR**

MEHMET ÖZTÜRK

DENİZLİ 2023

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİN EĞİTİM-ÖĞRETİM
SÜRECİNDE YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERE YÖNELİK
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR**

Mehmet ÖZTÜRK

Danışman

Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı – Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı öğrencisi Mehmet ÖZTÜRK tarafından hazırlanan “Yönetici Ve Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Sürecinde Yabancı Uyruklu Öğrencilere Yönelik Karşılaştıkları Sorunlar” başlıklı Tezsiz Yüksek Lisans Projesi tarafımdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından Tezsiz Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU

Danışman

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
..... /...../ 2023 tarih vesayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mustafa BULUŞ

Enstitü Müdürü

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; proje içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi, Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

İmza

Mehmet ÖZTÜRK

TEŞEKKÜR

Çalıőmam süresince bana yol gösteren, yapıcı tutumuyla cesaretlendiren, hoşgörüsünü eksik etmeyen değerli hocam tez danışmanım Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU' na çok teşekkür ederim. Ayrıca eğitim yaşamımda emekleri olan Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Denizli merkezinde görev yapmakta olan ve bu çalışmanın hazırlanmasında görüşlerini, fikirlerine ve deneyimlerine başvurduğum, projeme gönüllü olarak katılmayı kabul eden tüm okul yöneticilerine ve öğretmen arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Bu süreçte her zaman yanımda olan, beni destekleyen, çalışmalarım boyunca benim için her türlü fedakârlığı yapan eşim Nesibe ÖZTÜRK' e ve her kapıyı açtığımda kollarını açıp kucaklamamı bekleyen biricik oğlum Yusuf Bera ÖZTÜRK' e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Değerli meslektaşım, arkadaşım Ahmet DEMİR' e teşekkür ederim.

Son olarak hayatım boyunca maddi manevi desteklerini esirgemeyen bugünlere gelmemde emeği olan canım ANNEM 'e ve BABAM 'a sonsuz teşekkür ederim.

Mehmet ÖZTÜRK

ÖZET

Yönetici ve Öğretmenlerin Eğitim-Öğretim Sürecinde Yabancı Uyruklu Öğrencilere Yönelik Karşılaştıkları Sorunlar

ÖZTÜRK Mehmet

Yüksek Lisans Projesi, Eğitim Bilimleri ABD,
Eğitim Yönetimi Denetimi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU

Temmuz 2023, 58 Sayfa

Bu çalışmanın amacı; okul yöneticisi ve öğretmenlerin, eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin karşılaştıkları sorunları saptayıp bu sorunlara karşı geliştirdikleri çözüm yollarını ve bu sorunların çözümü için önerilerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum deseni belirlemesi kullanılmıştır. Veriler görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma grubu; Denizli merkezde, 2022/2023 Eğitim-Öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda görev yapan 7 okul yöneticisi ve 49 öğretmenden oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde katılımcıların yabancı uyruklu öğrencilere eğitim vermiş olmasına dikkat edilmiştir. Hazırlanan görüşme formu katılımcılara uygulanmış ve ulaşılan verilerin içerik analizleri yapılmıştır.

Bulgular üç temada incelenmiş ve yorumlanarak sonuca ulaşılmıştır. İlk temada, yönetici ve öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilere yönelik karşılaştıkları sorunlar ele alınmış, veriler sekiz alt temada toplanmıştır. İkinci temada, yönetici ve öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştıkları sorunlara yönelik geliştirdikleri çözüm yolları ele alınmış, veriler dört temada toplanmıştır. Üçüncü temada, yönetici ve öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri ele alınmış altı alt temada toplanmıştır. Ulaşılan bulgular neticesinde yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim süreçlerini etkileyen en büyük sorunun dil sorunu olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı uyruklu öğrenci, yönetici, Öğretmen, Eğitim.

SİMGELER VE KISALTMALAR

- GİGM : Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
BEP : Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
DYK : Destekleme Yetiştirme Kursu
YY : Yüzyıl
BM : Birleşmiş Milletler
GEM : Geçici Eğitim Merkezi
TDK : Türk Dil Kurumu
UGÖ : Uluslararası Göç Örgütü

İÇİNDEKİLER

PROJE ONAY SAYFASI	iii
ETİK BEYANNAMESİ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
GRAFİK LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	2
1.1.2. Alt Problemler	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.6. Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1. Göç	5
2.1.2. Göçün Çocuklar Üzerindeki Etkisi	6
2.2. Türkiye ve Göç	7
2.2.1. Türkiye’de Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitimi	7
2.3. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitiminde Yaşanan Sorunlar	10
2.3.1. Yabancı Uyruklu Öğrenciler ve Dil Sorunu.....	10
2.3.2. Yabancı Uyruklu Öğrenciler ve Sınıf Yönetimi	11
2.3.3. Yabancı Uyruklu Öğrenciler ve Okul Kültürü.....	11
2.3.4. Yabancı Uyruklu Öğrenciler ve Okul – Aile İşbirliği	12
2.4. Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar	13

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM.....	16
3.1. Araştırmanın Modeli	16
3.2. Çalışma Grubu	16
3.3. Verilerin Toplama Aracı	18
3.4. Veri Toplama Süreci	18
3.5. Verilerin Analizi.....	19
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR ve YORUMLAR.....	20
4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum	20
4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	26
4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	31
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	36
5.1. Tartışma ve Sonuç.....	36
5.2. Öneriler	39
5.2.1. Sorumlulara Yönelik Öneriler	39
5.2.2. Diğer Araştırmacılara Öneriler.....	40
KAYNAKÇA.....	41
EKLER.....	44
EK 1.ÖRNEK GÖRÜŞME FORMU	44
ÖZGEÇMİŞ	46

TABLULAR LİSTESİ

<i>Tablo 2.1 Tüm Yabancı Uyruklu Öğrenci Dağılımı.....</i>	<i>8</i>
<i>Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....</i>	<i>17</i>
<i>Tablo 3.2. Katılımcıların, Dış Göç İle İlgili Hizmet İçi Eğitim ve Kendilerini Geliştirecek Faaliyette Bulunma Analiz Tablosu.....</i>	<i>17</i>

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Tüm Yabancı Öğrenci Sayısı	9
Şekil 2.2. Tüm Yabancı Öğrencileri Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma Oranları	9
Şekil 4.1. Katılımcıların Karşılaştıkları Sorunlar.....	23
Şekil 4.2. Okul Yönetici ve Öğretmenlerin Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Geliştirilen Çözüm Yolları	27
Şekil 4.3. Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri	3

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1. Uyruklarına Göre Yabancı Öğrenci Dağılımı.....	7
--	---

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Çalışmanın giriş bölümünde araştırmanın; problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlar ele alınmıştır.

1.1. Problem Durumu

Tarihi çağlar boyunca gerçekleşmiş olan göç, insan yaşamına etkilemiştir. Nedenleri incelendiğinde çevresel, iklimsel, dinsel, ailesel, maddi güç eksikliği ve siyasi tutumdan kaynaklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı durumlarda bu nedenlerin bir tanesi etki ettiği gibi birkaç tanesi de aynı anda etki edebilmektedir.

TDK(2019) göç kavramını “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplumların başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine taşınma” şeklinde açıklamaktadır. Akkayan, (1979, s.37-38) da göç kavramını “kişi ya da toplulukların fiili ikametgahlarını isteyerek ya da zorla, kalıcı veya süreli fiziki mekan değişikliği” olarak ifade etmiştir.

Kişi ya da topluluklar buldukları ortamda yaşadığı sorunları ortadan kaldıramayınca çare olarak yer değiştirmek istemektedir. Sonunda neyle karşı karşıya kalacağını tam olarak bilmeden bir yolculuğa sürüklenebilmektedirler. Yeni yerleşim yerlerinde sosyo-ekonomik, eğitim, kültür gibi temel insani ihtiyaçları karşılamakta güçlük çekmektedirler. Özellikle gelecek nesilleri yetiştirebilmek adına çocuklara sağlanacak eğitim imkanının yetersiz oluşu problemleri büyütmektedir. Bu şartlarda en son düşünülen sorunlardan biri de eğitimidir. Bazı aileler eğitimin tamamen dışında kalmaktadır (Ateş, 2013, s.38).

Yaşanılan yüzyılda ülkelerin kendi içinde yaşadığı siyasi çatışmalar ya da dış ülkelerin etkisiyle gelişen savaş ortamları ve iklim değişikliği yüzünden kuraklıkların artması sonucu hızlı nüfus değişiminin olduğu görülmektedir. Nüfusun yer değiştirmesi, yaşanılan sorunları çözmüş gibi görünse de yeni birçok sorunla baş başa bırakmıştır. Göçe maruz kalan ailelerde uyum sorunlarının yaşandığı ve bu durumun çocukların eğitimlerine de yansıdığı görülmüştür. (Kaştan, 2015, s.218) Göçle gelen bireyler ise bazı sorunları da beraberinde getirmişlerdir (Saritaş vd., 2016, s.209). Bu bağlamda okul yönetici ve öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Yaşanılan sorunların önüne geçebilmek için eğitim kurumlarında dolaylı ya da doğrudan rol alan herkesin

ortak hareket edebilmesi çok önemli görünmektedir(Sarıtaş vd., 2016, s.211)

Yabancı uyruklu öğrenci sayısının gün geçtikçe çoğaldığı görülmektedir. Bu öğrencilerin eğitim – öğretim faaliyetleri ile sosyalleşip topluma ayak uydurmaları için çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bundan dolayı okul yönetici ve öğretmenlerin; yabancı uyruklu öğrenciler ile karşılaştıkları sorunları saptamak, sorunlara karşı geliştirdikleri çözüm yollarını ve çözüm önerilerini belirlemek önemlidir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimi konusunda eğitim programının uyarlanması, dil öğrenimi için ders araç ve materyal eksiklerinin giderilmesi, bu öğrencileri eğitecek eğitim kadrosunun eğitilmesi, psikolojik desteğin planlanması gerekmektedir. Öncelikle dil sorununun çözüme kavuşturulması gereklidir.

Milyonlarca göç yapmış insanı barındıran ülkemiz, belirlenmiş ya da henüz ortaya çıkmamış sorunları barındırmaktadır. Bu sorunların çözümünde eğitim çok etkilidir. Bundan dolayı yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimi ile sorumlu eğitim kadrosunun karşılaştığı sorunları tespit etmek, sorunlara nasıl çözmeye çalıştıklarını saptamak ve önerilerinin neler olduğunu öğrenmek önemlidir.

Okula gelen farklı özellikteki kişileri bir arada tutmakve hepsine eşit davranmak zor olabilmektedir. Bundan dolayı temel unsurunun birey olduğu eğitim kurumlarında sorunların yaşanması da aslında çok doğaldır (İçöz, 2019, s.4-5). Eğitim faaliyetlerinin devam edebilmesi için okullarda ne gibi sorunların olduğu ve neler yapılması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Sorunların belirlenmesinde ve çözümünde herkesin elinden geleni yapması gerekmektedir. Ve herkes işbirliği içinde olmalıdır. Bu çalışmada; okul yöneticisi ve öğretmenlerin, eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin karşılaştıkları sorunları saptayıp bu sorunlara karşı geliştirdikleri çözüm yollarını ve bu sorunların çözümü için önerilerini belirlemek hedeflendiği için diğer yönetici ve öğretmenlere yol gösterebileceği düşünülmektedir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Yönetici ve öğretmenlerin, eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilere yönelik karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

1.1.2. Alt Problemler

Bu araştırmada, yönetici ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilere yönelik yaşadıkları sorunları belirlenmek amaçlanmıştır. Amaca ulaşmak için aşağıda belirlenen alt problemlere yanıt bulunmaya çalışılmıştır:

1. Yönetici ve öğretmenlerin, eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilere yönelik karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
2. Yönetici ve öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştıkları sorunlara yönelik geliştirdikleri çözümleri nelerdir?
3. Yönetici ve öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştıkları sorunlara yönelik çözümleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın hedefi, okul yöneticisi ve öğretmenlerin, eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin karşılaştıkları sorunları saptayıp bu sorunlara karşı geliştirdikleri çözümleri ve bu sorunların çözümleri için önerilerini belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde farklı ölkelerden gelen kalıcı veya geçici süre için gelen yabancı uyruklu vatandaşlar bulunmakta ve yabancı uyruklu vatandaşlar göç ederken bir takım problemlerin oluşmasına neden olmaktadır. Farklı kültürlerden gelen ve aynı dili konuşmayan insanlar arasında sorunların yaşanılması olası olarak görölmektedir. Bu sorunların başında eğitim çağındaki öğrencilerin eğitiminin aksamamasıdır. Bu çalışma ile okul yönetici ve öğretmenlerin eğitim-öğretim hayatında yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin karşılaştıkları sorunları saptayıp, karşılaştıkları bu sorunlara yönelik geliştirdikleri çözümleri ve çözümleri neler olduğu öğrenilmesi hedeflendiği için önemlidir. Çünkü eğitim sayesinde sorunlara tespit edilip çözümleri geliştirilebilirse daha büyük sorunların önüne geçilmiş olacaktır. Ayrıca daha önceki araştırmalarda ortaya konmayan sorun, çözümleri ve önerilerinin belirlenebilme düşüncesi kayda değer bir durumdur.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırma aşağıdaki varsayım üzerine gerçekleştirilmiştir:

- Çalışmaya gönüllü olarak iştirak eden katılımcıların sorulara herhangi art niyet gözetmeksizin yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

- 2022-2023 Eğitim-öğretim yılının ikinci dönemi Denizli merkezde çalışan ve okulunda yabancı uyruklu öğrencinin yoğun olduğu resmi ortaokul yöneticisi ve öğretmenlerinin düşünceleriyle sınırlıdır.
- Bu çalışma araştırmacının belirlediği sorular neticesinde ulaşılan yanıtlarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Öğretmen: Mesleği bilgi öğretmek olan kimse TDK(2019).

Okul Yöneticileri: Müdür, Eğitim kurumunun lideridir. Kurumun amaçlarını gerçekleştirmek için kanun, yönetmelik ve mevzuatlara uygun olacak şekilde yöneten ve elindeki kaynakları verimli kullanımından sorumlu kişi. *Müdür yardımcısı,* okul müdürüne okulun yönetiminde yardımcı olan kişi. Görev ve sorumlulukları vardır.

Yabancı uyruklu öğrenci: Eğitim-öğretimini tamamlamak için kendi yurdundan ayrılan kişilerdir.

Mülteci: 1951 Cenevre Sözleşmesi' ne göre kendi ülkesinde ırkı, dini, sosyal konumu ya da siyasi görüşü nedeniyle haklı gerekçelerle zulüm görmekten korku duyan, ülkesinin korumasından yararlanamayan, ya da yaşadıklarından dolayı yararlanmak istemeyen ve kendi ülkesine geri dönmek istemeyen kişi olarak ifade edilmektedir (BMMYK, 1951).

Sığınmacı: Ülkesindeki zulüm ortamından korunmak için kendi ülkesi dışında güvenlik arayışı içinde olan, geçerli belgeler doğrultusunda mültecilik statüsü ile ilgili yapmış olduğu başvurunun sonuçlanmasını bekleyen kişilere denir (IOM, 2013).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışmanın ikinci bölümünde, araştırmaya kavramsal çerçeve çizilmiş ve alanyazın taraması yapılarak daha önce bu çalışmaya benzer araştırmalar ele alınmıştır.

2.1. Göç

Alkalay (2020, s.5) göç kavramını: “ekonomik iyileşme, eğitim ya da başka amaçlarla tek başına veya başkalarının eşlik ettiği farklı bir coğrafi alanda uzun süre kalma ya da kalıcı bir yerleşme şeklinde gerçekleşen bir sosyal değişim süreci” olarak açıklamaktadır. Tarihi çağlar boyunca gerçekleşmiş olan göç, insan yaşamının vazgeçilmez bir ögesi olmuştur.

Göçmen, mülteci, sığınmacı ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişiler kavramlarının hepsi “*yabancı uyruklu kişiler*” adı altında ele alınmaktadır. Göçmen “sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yollarının düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden birey” olarak tanımlanmıştır (Alkalay, 2020, s.7)

Göç, ilişkili olduğu olgular bakımından farklı kategorik yapısı vardır. Etki ettiği ya da etkilendiği duruma göre sınıflandırılmaya çalışılmaktadır. Bir göç, çeşitleri bakımından birçok sınıfa girebilir. Tunç (2015, s.31) araştırmasında göç çeşitlerini bu bağlamda ele almıştır:

Suriye’de yaşanan kriz nedeniyle meydana gelen göç hareketi; nedenleri itibariyle “siyasi”, coğrafi sınırlar itibariyle bir “dış göç”, şekli itibariyle “kitleli”, taşıdığı şartlar itibariyle “zorunlu göç” hareketi olarak tanımlanabilir.

Göçün etkilendiği ve etki ettiği unsurlar bulunmaktadır ve bunların sonuçları vardır. Göçün ortaya çıkardığı sonuçlar şunlardır (Koçak ve Terzi, 2012, s.168):

1. Eğitim, sağlık ve alt yapı hizmetlerinde eksiklikler,
2. Çarpık kentleşme ve gecekondulaşma,
3. Nüfus dağılımındaki orantısızlık,
4. Göç alan ve göç veren bölgede demografik değişim,
5. Kültürel anlaşmazlıklar.

Yabancı uyruklu vatandaşların kavramsal tasnifi yapılırken bazı kriterler göz önünde bulundurulmuştur. Mülteci, sığınmacı, korumaya ihtiyaç duyan kişiler vb.

kavramlar var olan olguyu anlamamıza yardımcı olmaktadır.

TBMM'ye (2018) göre mülteci ve sığınmacı kavramları şu şekilde açıklanmıştır: “Korunmaya ihtiyacı olan, tehlikede olduğu yerden kaçan kişilere *mülteci*; ulusal veya uluslararası mevzuatlar çerçevesinde elindeki belgeler ile bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek için başvuruda bulunan kişi “*sığınmacı*” olarak isimlendirilmektedir.”

Mülteci ve sığınmacı dışında ülkesine geri gönderilme tehlikesine karşı korumaya ihtiyaç duyan kişiler “*uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişiler*” olarak ifade edilebilir (Uluslararası Af Örgütü, 2009).

2.1.1. Göçün Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Göçü gerçekleştiren bireylerin göçten etkilenme durumları aynı değildir. Göçle birlikte tüm sorunlar bitmemekte, yeni sorunlar baş gösterebilmektedir. Nedenleri ya da gerçekleşme biçimine göre farklılık gösterse de göç, kişileri etkilemektedir. Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu kişilerin karşılaştığı temel sorun dildir. İhtiyaçlarını giderebilmeleri için Türkçeyi öğrenmeleri gerekmektedir. Çünkü Komşu' nun (2022, s.10) da ifade ettiği gibi kendisini ifade edemeyen bireyin, karşısındakini anlamayan bir bireyin eğitiminden söz etmek mümkün değildir. Dil konusunda eksiklik yaşayan öğrenciler, arkadaşlarıyla iletişim kurmakta güçlük çekmektedir. Sonucunda ise yalnızlık, içe kapanma gibi olumsuz durumlar ortaya çıkmaktadır. Düzenli psikolojik destek, bu vb. durumların önlenmesinde etkilidir.

Göçten en çok etkilenen kesim çocuklardır. Çünkü savunma mekanizmaları henüz gelişmediği için korumasızdırlar. Bundan dolayı sorumlu olanların görevlerinde hassasiyet göstermeleri gerekmektedir. Ülkemizde bulunan yabancı öğrencilerin uyruklarına göre dağılımı aşağıda verilmiştir. Grafik 2.1. 'de görüldüğü üzere en çok Suriyeli öğrenciler bulunmaktadır.

Grafik 2.1. Uyruklarına Göre Yabancı Öğrenci Dağılımı (M.E.B.2022)

Kaynak: M.E.B. (2022) Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı

2.2. Türkiye ve Göç

Türkiye, jeopolitik konumu itibariyle Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarını bağladığı için geçiş güzergahında bulunmaktadır. Bu kıtalarda yaşanan bir sorun neticesinde ortaya çıkan göç hareketinden etkilenmektedir. Örneğin 2001 yılında Afganistan’da başlayan, Irak’ta devam eden ve en son “Arap Baharı” adı altında çıkan karışıklıklar sonucu göç hareketi ortaya çıkmıştır. Bu göç hareketlerinden en çok etkilenen ülkelerden birisi Türkiye’dir. Avrupalı ve Afrikalı göçmenlerin Türkiye’ye gelmeleri ile birlikte transit göç hareketi de oluşmuştur (Kırdar, 2022, s.6).

2011 yılında Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar sonucu ülkelerinden kaçarak farklı ülkelere giden sığınmacılar Türkiye’ye geldiği gibi ülkemizi geçiş güzergahı olarak kullandıkları da olmuştur. Türkiye, Suriye’deki savaştan kaçan sığınmacılara karşı “açık kapı politikası” uygulayarak yaşanan krize kayıtsız kalmamıştır. Bu politika sonucu milyonları bulan Suriyeli Türkiye’ye sığınmıştır. Tunç’ un (2015, s.36) deyişiyle Suriyelilerin % 44’ü ülkemize gelmiştir.

2.2.1. Türkiye’de Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitimi

Türkiye, jeopolitik konumu itibariyle köprü konumunda olduğu için nüfus hareketliliğinin yaşandığı bir ülkedir. Hareketliliğin farklı sebepleri olabilmektedir.

Açık kapı politikası sonucu ülkemize gelen milyonlarca Suriyelinin gelmesiyle Suriyeli öğrencilerin eğitimine ilişkin çözüm yolları geliştirilmiştir. Geçici Eğitim Merkezleri(GEM) bu amaç doğrultusunda açılmıştır. Suriyeliler ülkemize geçici geldikleri kabul edildiği için GEM’ lerde verilen eğitim Arapça, uygulanan program ise Suriye eğitim programı olmuştur. Ancak farklı sebeplerden ötürü bu politikadan vazgeçilmiştir. 2014 tarihinde MEB tarafından çıkartılan “Yabancılara Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” genelge ile geçici koruma statüsünde olan Suriyeli mülteci çocuklar normal devlet okullarında eğitim-öğretim alma hakkına sahip olmuşlardır.

Tablo 2.1 Tüm Yabancı Uyruklu Öğrenci Dağılımı(M.E.B.2022)

SINIF	E Okul Kayıtlı Öğrenci	YÖBİS Kayıtlı Öğrenci	Toplam	Eğitim Kademelerine Göre	Çağ Nüfusu Toplam	Kademelere Göre Toplam Çağ Nüfus	Kademeye Göre Yüzde
Okul Öncesi (5 yaş)	53.134	36	53.170	53.170	137.075	137.075	38,79%
1. Sınıf (6 yaş)	120.738	140	120.878	387.037	135.893	495.971	78,04%
2. Sınıf (7 yaş)	79.676	131	79.807		131.124		
3. Sınıf (8 yaş)	87.846	122	87.968		111.503		
4. Sınıf (9 yaş)	98.263	121	98.384		117.451		
5. Sınıf (10 yaş)	95.919	84	96.003	335.198	115.271	412.921	81,18%
6. Sınıf (11 yaş)	83.682	109	83.791		109.906		
7. Sınıf (12 yaş)	91.402	87	91.489		94.823		
8. Sınıf (13 yaş)	63.860	55	63.915		92.921		
9. Sınıf (14 yaş)	35.050	48	35.098	105.379	84.665	319.917	50,11%
10. Sınıf (15 yaş)	29.494	26	29.520		79.117		
11. Sınıf (16 yaş)	25.539	9	25.548		78.123		
12. Sınıf (17 yaş)	15.199	14	15.213		78.012		
Lise Hazırlık	83	0	83	83			
HEP (A, B, C ve D)	0	8.730	8.730	8.730			
Açık okullar	0	0	46.134	46.134			
Toplam Öğrenci Sayısı	879.885	9.712	935.731	935.731	1.365.884	1.365.884	68,51%

Kaynak: M.E.B (2022) Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı

Göç İdaresi Başkanlığının 2021-2022 verilerine göre ülkemizde 5.013.631 yabancı uyruklu vatandaş vardır. Vatandaşların 2022 Ocak ayındaki duruma göre 1.365.884’ ü okula gidecek yaş aralığındadır. Ancak bu sayının 935.731 öğrenci kaydı yapılmıştır. Diğerleri içinde kayıt işlemleri devam etmektedir.

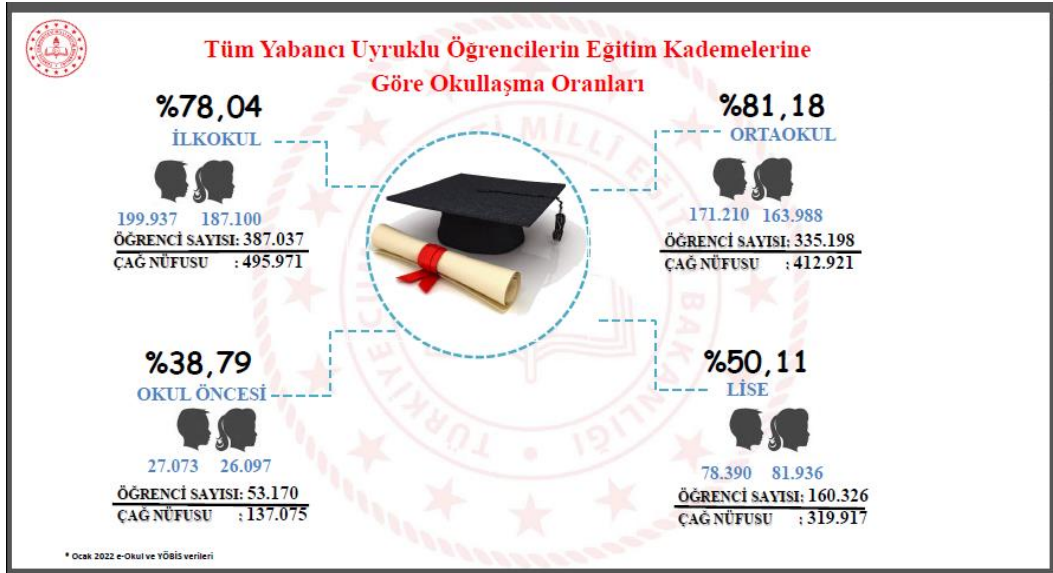
Şekil 2.1. Tüm Yabancı Öğrenci Sayısı (M.E.B.2022)

Kaynak: M.E.B.(2022) Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı

Şekil 2.1.'de belirtildiği üzere, 2022 Ocak ayı verileri incelendiğinde ülkemizde yabancı uyruklu öğrenci sayısı 1.365.884'tür. %68.51 okullaşma oranı ile 935.751 öğrenci eğitim görmektedir. %31.49 okullaşamama oranı ile 430.153 öğrenci eğitim alamamaktadır.

Şekil 2.2. Tüm Yabancı Öğrencileri Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma Oranları (M.E.B.2022)

Kaynak: M.E.B (2022) Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı

Şekil 2.2.'de belirtildiği üzere yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim kademelerine göre okullaşma oranları incelendiğinde en yüksek ortaokul, en düşük okul öncesinde görülmektedir.

2.3. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

Yabancı uyruklu öğrenciler, göç ettikleri ülkelerde eğitim alırken pek çok sorunla karşılaşabilmektedir. Bu sorunlar ilerleyen sayfalarda ele alınmıştır.

2.3.1. Yabancı Uyruklu Öğrenciler ve Dil Sorunu

Dil sorununa bağlı olarak gelişen iletişim sorunu yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştığı en temel problem olarak karşımıza çıkmaktadır. (Sarıtaş vd., 2016; Erdem, 2017; Uzun ve Bütün, 2016). Ülkemize gelen öğrencilerin dilden kaynaklı iletişim sıkıntısı çektikleri görülmekte ve bu sorun beraberinde bazı sorunların da oluşmasına tetiklemektedir. Örneğin; sosyal uyum sıkıntısı çekme, anlamama ve anlaşılmama nedeniyle içe kapanıklık, duygu ve düşüncelerini ifade edememe.

Toplumların iletişimini sağlayan dillerinin belli kuralları bulunmaktadır. Böylece topluluklar kendi oluşturmuş oldukları dilleri kendi toplumları için kullanırlar (Demirel, 2012, s.2). Yabancı uyruklu öğrencilerin ana dillerinin dışında bir dile öğrenmek zorunda kalmaları kendilerini ifade etmede zorluk yaşamasına neden olmaktadır. Aksan'ın (1999, s.15) deyişiyle “Dünyayı ana dilimizin penceresinden görür ve anadilimizin kavramlarıyla evreni biçimlendiririz.”

Dil sorunun yaşanmasında evde aile fertleri tarafından Türkçe konuşulmaması, eğitim müfredatının öğrencinin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olmaması, maddi imkansızlıklar, eğitim veren öğretmen ve yöneticilerin akademik eksiklikleri, eğitim materyallerindeki eksiklikler, öğrencinin okula karşı aidiyet duygusu hissetmemesi, dil öğrenme kurslarının yetersiz olması gibi birçok etken bulunmaktadır ve bu sorunun çözümü planlı ve düzenli eğitimden geçmektedir.

Dil eğitimi önemsnilmesi gereken bir dönemi içinde barındırır. Bu konuda İlter ve Er'in (2007, s.21) ifadesi önemlidir: “Dil öğrenmek için çocuklarda belli kritik dönemlerin olduğunu bu kritik dönemlerde okul, aile ve çevrenin gerekli işbirliği olmazsa dil öğretiminde çok büyük sorunların ortaya çıkabileceğini belirtmektedir”

Sonuç olarak ülkemizde bulunan yabancı uyruklu öğrencilere etkin bir dil eğitimi sunularak akademik, sosyo-kültürel olarak desteklenmelidir. Çünkü dil eğitimindeki eksikliklerden kaynaklı başarısızlık duygusunun yaşanmasının önüne geçilmelidir. Bundan dolayı, İlter ve Er'in (2007, s.21) savunduğu gibi olmalıdır: “Ülkemizde ana dili olarak Türkçe Eğitimi verildiğine göre bu eğitim, bilimsel esaslara

dayandırılarak yapılmalı ve her kademedede üzerinde önemle durulmalıdır”.

2.3.2. Yabancı Uyruklu Öğrenciler ve Sınıf Yönetimi

Sınıfın lideri olan öğretmenden adeta bir orkestra şefi gibi yönetmesi beklenmektedir. Mevzu bahis yabancı uyruklu öğrenci olunca dil ve iletişim, uyum, kültürel farklılık vb. etkenlerde eklenince sınıfın idaresi bir hayli zor olabilmektedir. Demirel (2000, s.30)’in de ifade ettiği gibi öğretmenden beklenen : “... sınıf içinde çok yönlü etkileşimin sağlanarak sınıf ikliminin olumlu hale getirilmesine ve öğrenci kişiliğinin gelişimine katkı getirecek, sınıf yönetimi anlayışlarına uygun davranışlar sergilemeleridir.”.

Taşdemir’ in (2003, s.8) de belirttiği gibi öğretimin planlanabilmesi, öğretmenin program geliştirme yeterliliğiyle ilişkilidir. Eğitim-öğretim ders ve etkinliklerini eğitim programına göre planlayıp ve planını gerçekleştiriyorsa, o eğitim programı belirlenen hedefi yakalayamaz.

Farklı kültür iklimlerinden gelen öğrencilere bir arada eğitim verilirken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar ortaya çıkmaktadır. Çünkü her öğrencinin kendine has bir geçmişi, beklentisi, üzüntüsü, sevinci hatta kaybı vardır. Göçten etkilenme durumları farklı olabilmektedir. Bundan dolayı her öğrencinin bireysel farklılıklarını kabul edip onlarla iletişim halindeyken empati kurulması gerekmektedir. Sınıf içinde ve dışında öğrenciyi gözlemleyecek olan öğretmen, öğrencinin hassasiyetlerini fark edip ona göre davranmalıdır.

Öğretmen sınıfa yeni gelecek olan yabancı uyruklu öğrenciyi sınıfta bulunan mevcut öğrencilere tanıtmalı, psikolojik olarak sınıfı hazırlamalıdır. Geldikten sonra da kaynaşmayı sağlayacak, sınıf iklimi oluşturacak etkinlikler düzenlemelidir. Etkin bir sınıf yönetimi için öğretmen sınıfına rehberlik yapmalıdır. Aksi halde sosyal yalnızlık, içe kapanma, kendi aralarında gruplaşma gibi olumsuz durumlar gözlemlenebilir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğretmen öncelikle her öğrencinin yer aldığı sosyal aktiviteler yaparak öğrencilerin kaynaşmasını sağlamalıdır (İçöz, 2019, s.9).

2.3.3. Yabancı Uyruklu Öğrenciler ve Okul Kültürü

Okul, kendi içinde değişime uğrayan aynı zamanda çevresini değiştiren dinamik bir yapıdır. Toplumdan ayrı düşünülemez. Toplumda meydana gelen değişim okula

etkilemektedir ya da okulda ortaya çıkan bir gelişme toplum üzerinde etki edebilmektedir. Yani okul, çevresiyle etkileşim içinde olan örgüttür. Değişimde birbirine öncülük ederler. Okulun kendine özgü kültürü bulunmaktadır. Yazılı ve yazısız kuralları vardır. Öznesi insandır. Çelik (2002)' in aktarımıyla; yönetici, öğretmen ve öğrencilerin birlikte paylaştığı değerler, beklentiler, tutumlar ve geleneklerin tümü okul kültürünü oluşturur.

Okullar öğrencilerin sosyalleştiği, kendisini ve çevresini tanıdığı ve sanatsal bir bakış açısı kazandığı bir ortamdır. Burada geçirdiği zaman içerisinde değişir ve gelişirler. Çocukların değer yargıları, tutumları, toplumsal normları oluşur. Bundan dolayı temiz bellek ve saf duygular taşıyan, geleceğin teminatı olan çocuklar için sağlıklı okul kültürü oluşturulmalıdır. Kendilerini özgün bir birey olarak gelişmesine imkan sağlayan olanaklar sunulmalıdır. Toplumsal değerler ve ders içerikleri kendi içinde tutarlı olacak şekilde kavratılmalıdır. İçöz (2019, s.9) tezinde bu konuya ilişkin açıklamaları önemlidir:

Okul kültürü zor oluşan bir yapıdır. Özellikle farklı kültür, farklı dil ve farklı değerlere sahip yabancı uyruklu öğrenciler bulunduğu okullarda okul kültürünün gelişimine ve devamlılığına olumsuz etkileri olabilir. Olumsuz etkileri ortadan kaldırarak bu farklılıkları bir zenginliğe dönüştürmek yöneticilerin, öğretmenlerin ve ailelerin ortak sorumluluklarıdır.

2.3.4. Yabancı Uyruklu Öğrenciler ve Okul Aile İşbirliği

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin sağlıklı bir zeminde ilerlemesi için üçlü saç ayağı modeli önemlidir. Bu ayaklar öğretmen(okul), öğrenci ve öğretmendir. Bunlardan birisinde yaşanan eksiklik diğerlerini de etki ettiği için düzen bozulur, aksama yapar. Bundan dolayı bu üçlünün işbirliği içerisinde olması gerekmektedir.

Aslanargun' nun (2007, s.120) da ifade ettiği gibi : “Okul dışı etkenler olduğunda aile, öğrencinin okul başarısı üzerinde önemli belirleyenlerden birisidir”. Çünkü eğitim ailede başlar ve kişilerin ilk öğretmenleri ebeveynleridir. Onları olumsuz etki eden durumları ortadan kaldırabilirler. Anne ve babanın desteğiyle sorunların üstesinden gelebilirler. Özellikle yabancı uyruklu öğrencileri ele aldığımızda, göçün getirdiği sorunlarla birlikte aile desteği daha bir önem kazanmaktadır.

Eğitimin temel parçaları olan öğretmen, veli ve öğrenci etkileşim içinde olmalıdır. Ancak yabancı uyruklu öğrencilerin olduğu okullarda dil eksikliğinden kaynaklı iletişim sorunu yaşanabilmektedir. Birçok kurum ve kuruluş tarafından dil kurslarının açılması bu soruna çözüm olacaktır. Ve ailelerin bu kurslara katılımı teşvik

edilmelidir. Velinin okulla ilişkisini arttıracak ve kültürümüzü tanıttacak faaliyetlerin düzenlenmesi; onun, çevreye uyum sağlamasına katkı sağlayacaktır. Okula devam sorunu, kılık kıyafet sorunu, ders araç-gereçlerini unutma, okul dışı kötü alışkanlık vb. sorunların çözümünde aile ile işbirliği içerisinde aşılabilmektedir.

Sonuç olarak ülkemize göç yoluyla farklı kültür ortamlarından gelen yabancı uyruklu öğrencilerin yaşanmışlıklarından ya da değişik nedenlerden dolayı ortaya çıkan sorunları çözmek, öğrencinin gelişimi için uygun şartları oluşturmak adına okul-aile işbirliğinin gerçekleşmesi gerekmektedir.

2.4. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri ilgili yapılan araştırmalar aşağıda sunulmuştur.

Sarıtaş vd., (2016)' nin Denizli ilinde yapmış olduğu araştırmada çalışma grubunu 16 öğretmen ve okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı yabancı uyruklu öğrencisi bulunan okullarda çalışan öğretmen ve yöneticilerin karşılaştıkları problemleri ve problemlere karşı çözüm önerileri belirlemektir. Sonuç olarak “dil sorunu, davranış sorunu, Milli Eğitim-okul işbirliği sorunları, okul-aile işbirliği sorunları” tespit edilmiştir.

Uzun ve Bütün'nün (2016) Samsun ilinde yapmış olduğu araştırmanın çalışma grubunu altı tane okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Bu öğretmenler Samsun'un farklı bölgelerinde çalışmaktadır. Çalışmanın hedefini “Suriyeli çocukların karşılaştıkları sorunları belirlemek” oluşturmaktadır. Sonuç olarak Suriyeli çocukların Türkçeyi öğrenmede ve okul uyum sağlamada sıkıntı yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca katılımcılar, kendi akademik seviyelerini yetersiz olarak görmektedir. Derslikleri Suriyeli çocuklara göre dönüştürmedikleri ve kullandıkları eğitim müfredatının yeterli olmadığını saptamıştır. Okula uyum sağlamları için dil eğitimi verilmesinin faydalı olacağı aktarılmıştır.

Alkalay' ın (2020) İstanbul ili Beyoğlu ilçesinde yapmış olduğu araştırmanın çalışma grubunu on iki tane sınıf öğretmeni ve iki ilkokul yöneticisi oluşturmaktadır. Çalışmanın hedefini “Suriye'den sığınmacı olarak gelen öğrencilerin sorunlarını ilkokul yöneticisi ve öğretmenlerinin penceresinden incelemek” oluşturmaktadır. Sığınmacı öğrencilerin yoğun olduğu okulun olması ve çalışma grubunun en az 4 sene sığınmacı

öğrencilerinin olması göz önünde bulundurulmuştur. Sonuç olarak en önemli sorunun dil sorunu olduğu belirlenmiştir. Arkasından eğitim kaynaklı sorunlar, veli kaynaklı sorunlar, okul-aile işbirliğinden kaynaklı sorunlar ve davranış kaynaklı sorunlar gelmiştir. Tespit edilen sorunlar detaylı olarak ele alınmış öneriler sunulmuştur.

Kılıç ve Özkor (2019) İstanbul’da yapmış olduğu araştırmanın çalışma grubunu beş tane Geçici Eğitim Merkezi(GEM) ve beş resmi okullarda çalışan Suriyeli öğrencisi olan iki yüz elli iki tane öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmanın hedefini “Ortaokuldaki Suriyeli öğrencilerin eğitimlerine devam etme konusunda yaşadıkları sorunları ve ihtiyaçları belirleyerek çözüm önerileri sunmak” oluşturmaktadır. Sonuç olarak GEM’lerde ve resmi ortaokullarda ulaşılan veriler farklı olduğu görülmüştür.

GEM’lerde çalışan öğretmenler okul şartlarının yetersizliğini ve eğitim programının sisteme uyumsuzluğunu dile getirmişler. İhtiyaç olarak ekonomik güçsüzlük ve ders araç-gereç eksiklikleridir. Resmi ortaokullarda çalışan öğretmenler ise eğitimin Suriyeli öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alarak planlanması gerektiğini dile getirmişler. İhtiyaç olarak psikososyal yardım, dil eğitimi ve kendini anlatabilmedir. Ortak olarak dil, uyum, ders araç-gereç eksikliği, disiplin sorunlarıdır. Ve bu sorunların çözümü için gereksinim duyulan psikososyal ve kurumsal destektir.

Tosun ve diğerlerinin (2018) Eskişehir’de yapmış olduğu araştırmada çalışma grubunu seksen üç mülteci lise öğrencisi ve kırk iki öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı mülteci öğrencilerin eğitim hayatlarına ilişkin düşünceleri, yaşadıkları sorunların belirlenmesi, eğitinden ve din eğitiminden beklentilerinin saptanmasıdır. Sonuç olarak en önemli sorunun dil eksikliğidir. Dil eksikliğinin diğer sorunların oluşmasına neden olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Kardeş ve Akman’ın (2018) Ankara’da Mamak ve Altındağ ilçelerinde yapmış olduğu araştırmada çalışma grubunu 19 ilkokul öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmanın hedefini “Öğretmenlerin Suriyeli mülteci çocukların eğitimi ile ilgili görüş ve uygulamaları ortaya koymak” oluşturmaktadır. Sonuç olarak dil sorunu yaşadıkları, uyum sağlamada zorluk çektikleri belirlenmiştir. Ayrıca katılımcılar; kendilerini akademik olarak yetersiz bulmakta, katılımcıların sınıfı mülteci çocuklara ilişkin düzenlemedikleri ve eğitim programının yetersiz olduğu elde edilen bulgulardır. Dil eğitimi ve okul öncesi eğitimin verilmesi uyum sorununa çözüm olarak sunulmuştur.

Erdem (2017) Afyonkarahisar merkezde yapmış olduğu araştırmada çalışma

grubunu beş sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Mülteci öğrencilerin yoğun olduğu ilkokul olması dikkat edilmiştir. Çalışmanın hedefini “Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda sınıf öğretmenin yaşadıkları öğretimsel sorunların ve bu öğretmenlerin sorunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemek” oluşturmaktadır. Sonuç olarak en önemli sorunun dil sorunu olduğu saptanmıştır. Eğitim faaliyetlerinde kullanılacak materyal eksikliği olduğu, öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerinin yetersiz olduğu ve bu konuda eğitim verilmediği bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcı öğretmenlerin mülteci öğrencilerle ilgili akademik yetersizlik yaşadıkları bilgisine ulaşılmıştır.

Yiğit’ in (2015) Kırşehir ve Nevşehir il merkezi merkez ilçelerinde yapmış olduğu araştırmada çalışma grubunu yirmi yedi sığınmacı öğrenci, yirmi sekiz öğretmen ve dokuz okul yöneticisi oluşturmaktadır. Çalışmanın hedefini “Türkiye’deki sığınmacı çocuklara yönelik eğitim uygulamalarını tespit edip konuya ilişkin beklenti ve çözüm önerilerini belirlemek” oluşturmaktadır. Sonuç olarak; dil, ırk ve inanç farklılığından kaynaklı gruplaşma, okula erişim, aile ilgisizliği, motivasyon eksikliği, derse ilgisizlik, ülkeden ayrı olma ve Türkçe dil eksikliğinden dolayı başarısızlık belirlenmiştir. Bunun yanında bu çocuklara eğitim veren eğitim kadrosunun akademik olarak yetersiz olması ve eğitim programının olmayışı en önemli sorunlar olarak belirtilmiştir.

Han’ın (2010) Ankara ili Altındağ ilçesinde yapmış olduğu araştırmada çalışma grubunu altmış ilköğretim öğrencisi, on iki öğretmen ve altmış veli oluşturmaktadır. Çalışmanın hedefini “Göç eden ailelerin çocuklarının eğitim öğretiminde karşılaştıkları uyum sorunlarını belirlemek” oluşturmaktadır. Sonuç olarak; göç etmiş olan çocuklar uyum sorunları yaşadıkları ve arkadaşlık geliştiremedikleri bulgularına ulaşmıştır. Elde edilen bulgularda çocukların yardım alabilecekleri kurumların az olduğu, eğitimsel kazanımların diğer öğrencilere göre geri kaldıkları, yeme-içme ve giyinme şekillerinin farklılıkların olduğu için bazı çocukların eğitim sürecine katılmak istemediği ortaya çıkmıştır. Çocukların sınıftaki etkinliklere istenilen düzeyde katılmadıkları görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın modelinin nasıl olduğu, çalışma grubunun kimlerden oluştuğu, verilerin toplanma süreçleri ve analizinin nasıl gerçekleştiği anlatılmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, “Yönetici ve öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilere yönelik karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” sorusuna yanıt verebilmek için nitel araştırma yöntemlerinden durum desen belirlemesi yapılmıştır. Nitel araştırma; insan davranışını, içinde bulunduğu ortam içinde ve çok yönlü olarak anlamaya çalışmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.37). Nitel araştırma yöntemi, araştırılan konunun detaylı incelenmesine olanak sağlaması ve konular arasında bağlantıyı ortaya çıkarmada etkili olduğu için bu çalışmada tercih edilmiştir.

Durum çalışmaları; gerçek hayatta var olan durumu derinlemesine araştırmak ve incelemek amacıyla yapılmaktadır (Creswell, 2013). Araştırmalarda kullanılan durum yaklaşımı birden çok konuyu inceleme imkanı verir. Durum çalışmalarında; bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.73).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmaya katılan çalışma grubu; 2022-2023 eğitim-öğretim yılının 2. döneminde Denizli ilindeki MEB’e bağlı ve yabancı uyruklu öğrencisi bulunan ortaokullarda görev yapan, 7 okul yöneticisi ve 49 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmada “ölçüt örnekleme yöntemi” kullanılarak yapılan yabancı uyruklu öğrencilerin yoğun olduğu okullar dikkate alınmıştır. Çalışmaya katılan okul yöneticisi ve öğretmenlerin demografik özellikleri Tablo 3.1.’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Öğretmen (f)	Okul yöneticisi (f)
Cinsiyet	Erkek	22	6
	Kadın	27	1
Kıdem	1-10 yıl	8	1
	11-20 yıl	21	1
	21 ve üzeri	20	5
Yaş	28-36	15	1
	37-44	21	3
	45 yaş ve üstü	13	2
Öğrenim durumu	Lisans	45	3
	Lisansüstü	4	4

Araştırmaya katılan yöneticilerin çoğunun erkek (f=6) olduğu; öğretmenlerin ise kadın olduğu (f=27) görülmektedir. Katılımcıların kıdemleri incelendiğinde yönetici olanların ortalaması 21, öğretmen olanların 16' dır. Mesleki kıdemlerine bakıldığında, yöneticiler ortalama 21 yıllık, öğretmenlerin ise ortalama 16 yıllık mesleki kıdeme sahiptir. Kıdem aralıklarına bakıldığında çoğunluk olarak yöneticiler 21 ve üzeri (f=5), öğretmenler 11-20 yıl arası (f=21) olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşları 28 ile 60 arasında değişmektedir. Yaş aralıklarına bakıldığında çoğunluk olarak yöneticiler 37-44 (f=3), öğretmenler 37-44 yıl arası (f=21) olduğu görülmektedir. Yüksek lisans mezunu öğretmen (f=4) ve yönetici (f=4) olduğu görülmektedir.

Katılımcılara “Dış göçle gelen öğrencilerin eğitimi konusunda hizmet içi eğitim aldınız mı?” ve “Göçle gelen öğrenciler için kendinizi geliştirecek bir faaliyette (kitap, makale okuma, seminere katılma vb.) buldunuz mu?” sorusu yöneltilmiştir. Ulaşılan veriler Tablo 3.2.’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Katılımcıların Hizmet İçi Eğitim Alma ve Faaliyette Bulunma Durumları

		Öğretmen (f)	Yöneticisi (f)
Göçle gelen öğrenciler için kendinizi geliştirecek bir faaliyette (kitap, makale okuma, seminere katılma vb.) buldunuz mu?	Evet	24	6
	Hayır	25	1
Dış göçle gelen öğrencilerin eğitimi konusunda hizmet içi eğitim aldınız mı?	Evet	14	4
	Hayır	35	3

“Dış göçle gelen öğrencilerin eğitimi konusunda hizmet içi eğitim aldınız mı?” sorusuna katılımcı 49 öğretmenden 35’i; 7 yöneticiden de 3’ü konuya ilişkin herhangi bir eğitim almadıkları cevabı vermiştir. “Göçle gelen öğrenciler için kendinizi geliştirecek bir faaliyette (kitap, makale okuma, seminere katılma vb.) buldunuz mu?” sorusuna ise katılımcı 49 öğretmenden 25’i; 7 yöneticiden biri “hayır” cevabı vermiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmanın veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. İlkinde katılımcıların demografik özellikleri, ikincisinde ise katılımcılara yöneltilen sorular yer almaktadır. Görüşme formu sorularını hazırlamak için literatür taraması yapıp, görüşme formunun kapsam geçerliliğini belirlemek amacıyla uzman görüşleri alınmış, sonra uygulamaya uygunluk kazandırılmıştır. Hazırlanan sorular doğru anlaşılıp anlaşılmadığını ve ulaşılmak istenen hedefe hizmet edip etmediğini kontrol etmek için bir okul yöneticisi ve öğretmene veri toplama aracı sunulmuş ve elde edilen veriler değerlendirilip sorular belirlenmiştir. Sorular şunlardır:

1. Eğitim-öğretim sürecinde, yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
2. Eğitim-öğretim sürecinde, yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlara yönelik geliştirdiğiniz çözüm yolları nelerdir?
3. Eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

3.4. Veri Toplama Süreci

Görüşme soruları hazırlandıktan sonra Denizli merkezde bulunan ve yabancı uyruklu öğrencilerin yoğun olduğu okul yöneticisi ve öğretmenleriyle iletişim kurulmuştur. Görüşmeyi kabul eden gönüllü okul yöneticisi ve öğretmenlerle öncesinde araştırmanın hedefleri anlatılarak görüşmenin gün ve saati belirlenmiştir. Katılımcıların duygu ve düşüncelerini aktarımında sıkıntı olmayacak bir mekanda 20/25 dk sürecek şekilde yapılmıştır. Katılımcıların düşünceleri not edilmiştir. Ancak bazı yönetici ve öğretmenler soruları yazılı olarak cevaplamış, yüz yüze görüşme gerçekleşmemiştir.

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin düşüncelerini kaleme alırken adları belirtilmemiştir. Onun yerine adlara kod verilmiştir. Ö1: katılımcı öğretmenlerden birincisi, Y1: katılımcı okul yöneticilerinden birincisi demektir.

3.5. Verilerin Analizi

Veri toplama süreci tamamlandıktan sonra ulaşılan veriler içerik analizi yapılmıştır. Veriler alt problemlere uygun olacak şekilde kodlanarak bilgisayara kaydedilmiştir. Daha sonra bu kodlardan temalar oluşturulmuş ve bu temalar yorumlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

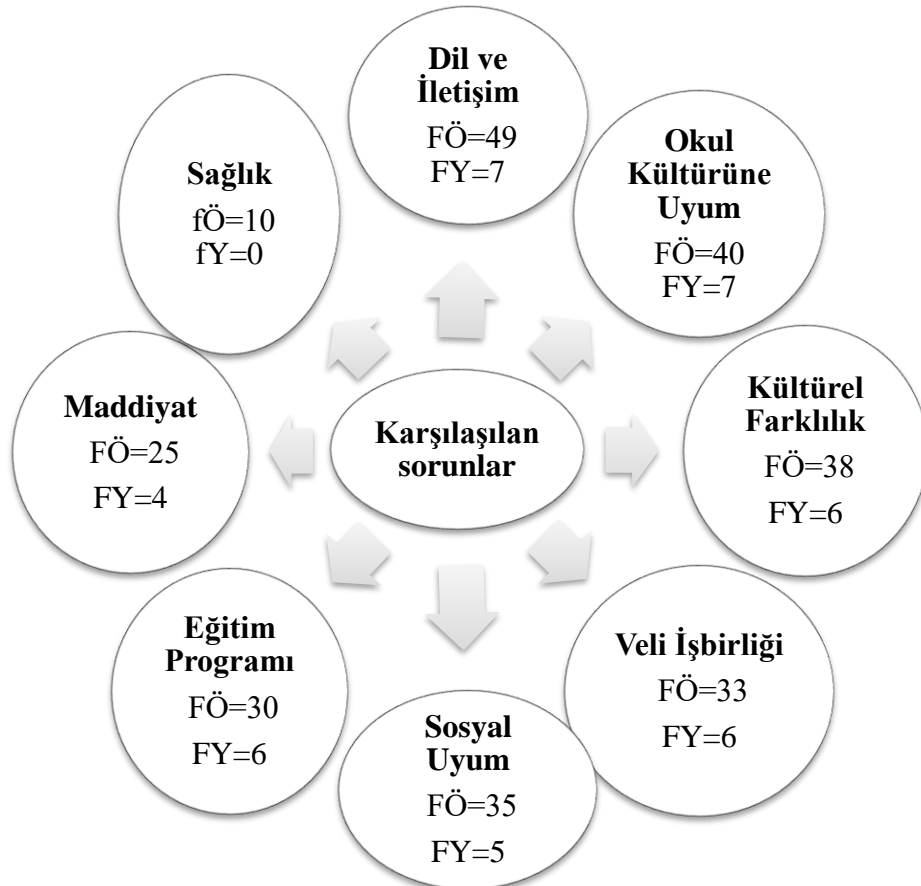
Dördüncü bölümde, araştırmadan ulaşılan bulgular açıklanmıştır. Alt problem olarak belirlenen üç soru katılımcılara sorulmuş, verilen cevaplar analiz edilmiştir.

Verilerin analizi neticesinde, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim-öğretim hayatında karşılaştıkları sorunlara ilişkin okul yönetici ve öğretmenlerin düşünceleri, bu sorunlara yönelik geliştirdikleri çözüm yolları ve sorunlara karşı yapılabilecek çözüm önerileri üç temada toplanmış ulaşılan temalar alt temaları olacak şekilde ele alınmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

Çalışmanın birinci alt probleminde “Yönetici ve öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilere yönelik karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu bağlamda katılımcılara “Eğitim-öğretim sürecinde, yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilerek karşılaşılan sorunların neler olduğu belirlenmiştir. Ulaşılan bilgiler analiz edilerek aşağıdaki alt temalarda incelenmiştir. Temalar Şekil 4.1’ de gösterilmiştir.

Şekil 4.1. Katılımcıların Karşılaştıkları Sorunlar

Şekil 4.1.'de görüldüğü gibi, katılımcıların karşılaştıkları sorunları “karşılaşılan sorunlar” teması başlığı altında incelenmiştir. Bu sorunlara *Dil ve İletişim, Okul Kültürüne Uyum, Kültürel Farklılık, Veli İşbirliği, Sosyal Uyum, Eğitim Programı, Maddiyat ve Sağlık* olmak üzere 8 alt tema altında yer verilmiştir.

Dil ve İletişim

Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen “Eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” sorusuna alınan ilk cevap dil ve iletişim olmuştur. Katılımcıların tamamı dil ve iletişim sorunu olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar yabancı uyruklu öğrencilerle iletişim kurmakta zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Belirtilen görüşlerin bazıları şu şekildedir:

Çocukları anlamakta güçlük çekiyorum. Türkçe sorunu tüm derslere etki ediyor. (Ö3)

En yaygın karşılaştığım sorun dil problemi (Ö6)

Dil problemi olduğu için iletişim kurmakta zorlanıyorum. (Ö7)

Türkçe dil becerileri gelişmediği için iletişim kurmakta çok zorlanıyorum. (Ö12)

Dil problemi nedeniyle içine kapanık sessiz bireylere dönüşüyorlar. Kendi dillerini bilenler gruplaşmaya gidiyorlar. İlerleyen zamanlarda etnik kavgalara neden oluyor. (Ö16)

Yeterli Türkçe bilmemeleri ve dilimizi akıcı konuşmamaları derse katılımı zorlaştırıyor. (18)

En büyük sorunumuz dil. Ne benim dediklerimi anlıyorlar ne de ben onları. (ö23)

Dil sorunu başta geliyor. Öğrencilerle iletişim kurmakta zorlanıyorum. (Ö25)

Dillerini anlamıyoruz ya da onlar bizi anlamıyor.(Ö40)

Anlama ve anlatma sorunu yaşıyoruz. Öğretmenleriyle iletişim kurmakta zorlanıyorlar. (Y6)

Aralarında iletişim kuruyorlar. (Y2)

Yabancı uyruklu öğrencilerle yaşadığımız en büyük sorun dil sorunu. Dil bilmedikleri için akademik olarak başarısız oluyorlar.(Y7)

Gerçekleştirilen görüşmelerde yabancı uyruklu öğrencilerde dil ve iletişim problemi yaşandığı ve dil engeli yüzünden kolay olan birçok etkinliğin zorlaştığı, ulaşılamaz bir hale dönüştüğü görülmüştür. Akademik başarısızlık, okul kültüründen uzaklaşma vb. sorunların nedenlerinin arasında anlama ve anlaşılma da çekilen güçlük neticesinde derslerdeki kazanımların kazanılmamasına neden olmuş olabilir. İletişim eksikliğinden kaynaklanan içe kapanma, gruplaşma ya da yalnız kalma gibi problemleri aşmada planlı ve düzenli dil eğitiminin verilmesi önemli bir yapı taşı olabilir.

Okul Kültürüne Uyum ve Devamsızlık

Katılımcılar, yabancı uyruklu öğrencilerin okul kültürüne uyum sorunu yaşadıklarını ve bunun sonucunda da devamsızlık sorunu ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir (fÖ=40, fY=7). Öğretmen ve yöneticiler tarafından okulun “dinamik, topluma entegre ve kendi içinde kuralları olan bir yapı” olduğu aktarılmıştır (Ö12, Ö33, Y5). Farklı ülkelerden gelen öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları, kültürel farklılık, göçün getirdiği zorluklar, eğitime verilen önem vb. nedenlerden dolayı okul kültürüne uyum sağlamakta zorlanmaktadır. En çok ifade edilen sorunlar: *Devamsızlık, Kılık kıyafet, Birlikte hareket etme ve Disiplin*.

Disiplin konusunda katılımcılar arasında farklı görüşler olduğu görülmüştür. Yabancı uyruklu öğrencilerin uyruğu Suriyeli ve Afganlı ise disiplin sorunu görülmekte; İranlı ise görülmemektedir. Çünkü İranlı olanların Avrupa ülkelerine gitmek için Türkiye’de iki yıl gibi geçici süreliğine kaldığı ve bu süre içinde olumsuz bir davranış sergilememeleri gerektiği ifade edilmiştir. Bu konudaki görüşlerden bazıları şu şekildedir:

Yabancı uyruklu öğrenciler dil problemi yaşadığı için, bunun yansıması olarak da okula devam konusunda sıkıntılar oluyor. Çoğunlukla bizim öğrencilerden kaynaklı olarak yani yabancı uyruklu öğrenciye yaklaşım konusunda ön yargılı oldukları için uyum sorunu yaşıyoruz. (Ö6)

Uyum sağlama konusunda hiçbir çabaları yok. Büyük çoğunluğu şiddete meyilli. Grup halinde gezip, diğer öğrencilere zorbalık yapıyorlar. (Ö8)

Sınıfta uyum sağlamıyorlar, öğrencilere saldırıyorlar, küfrediyorlar. Başka yerden gelmeyi üstünlük zannedip yerli öğrencilere rahatsız ediyorlar. Kızınca da bizi ırkçı olmakla suçluyorlar (Ö10)

Genellikle arkadaşlarıyla birlikte oyun oynamakta sıkıntı yaşıyorlar (Ö22)

Okul kültürüne uyum sorunları ile karşılaşmaktayız. (Ö46)

Bizimkiler gibi okul kültürü yok. Disiplin sorunu yok. Amaç Avrupa ülkelerine gitmek olduğu için sorun çıkarmıyorlar. (Y6)

Devamsızlık sorunu ciddi boyutta (Y5)

Devamsızlık, motivasyon düşüklüğü, okul kurallarına uymama, kılık kıyafete riayet etmeme, disiplin sorunları yaşamaktayım (Y2)

Ellerinde göç belgesi olduğu için dilediği okullara kayıt yaptırabilmekteler ve bu belgeler, sık bir şekilde okul değişikliği yapmalarına olanak sağlıyor. Ancak bu durum okul kültürüne uyumsuzluk, okula ve sınıfına alışamama, ders başarısızlığı vb. birçok sorun ortaya çıkarıyor.(Y2)

Okul kültürüne uyum sağlamada yaşanan sorunlar neticesinde devamsızlık, çatışma gibi problemlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Uyum sorunlarının nedeni dil

engeli, maddiyat ve daha önceki yaşanmışlıklar bu temanın oluşmasına neden olmuş olabilir. Çözümü için psikolojik destek almak faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kültürel Farklılık

Okul yönetici ve öğretmenler, yabancı uyruklu öğrencilerin kültürel farklılık sorunu yaşadıklarını ve bu durumun bazı sorunları da beraberinde getirdiğini aktarmıştır (fÖ=38, fY=6). Bu konudaki görüşlerden bazıları şu şekildedir:

Yabancı uyruklu vatandaşların yaşam serüvenlerinde farklılık var. (Ö26)

Bizim kültürümüze uyum sağlamakta güçlük çekiyorlar.(Ö31)

Çok az bir bölümünde kültürel uyumsuzluktan kaynaklı sorunlar yaşayabiliyoruz (Ö18)

Din kültürü öğretmiyim. Branşım gereği farklı dinlere mensup öğrencilerin dersi dinlemesi mümkün olmuyor. Ön yargılı oldukları için iletişim sıkıntısı yaşıyorum. Ülkemize gelen İran kökenli öğrenciler daha çok Avrupa ülkelerine gitmek amaçları olduğu için Türkiye'yi ve şehri sahiplenmedikleri için derslere gerekli ciddiyeti göstermiyorlar. Müslüman öğrencilerde ise bu ve benzeri şeyler çok az oluyor. Müslüman olan ve dil sıkıntısı çekmeyen öğrenciler yerli öğrencilerden ayırt edilmeyecek derecede uyum sağlayabiliyorlar. (Ö4)

Yabancı uyruklu öğrencilerde karşılaştığımız sorunların başında kültür karmaşası gelmekte. Göçün verdiği zorluklar, maddi imkansızlıklar, savaş sonrası psikolojik durumlardan kaynaklı ailelerde gelgitler yaşamakta(Y3)

Dini inançtan kaynaklı kültürel uyumsuzluk yaşamaktalar. Bazen çatışmalar gözlemlemekteyim.(Y6)

Göçle birlikte farklı kültürlerle karşılaşan insanlar kendi kültürlerini yaşatmak, korumak isteyebilirler. Çünkü kültür o toplumun kimliğidir. Ancak bu durum buldukları ülkelerde sorun haline dönüşmüş olabilir. Örneğin yabancı uyruklu vatandaş çocuğuna kendi dilini öğretmek için evde sadece kendi dilini konuşuyor. Çocuk yaşamak zorunda olduğu ve eğitim aldığı ülkenin dilini öğrenmekte güçlük çekiyor. Bu da eğitimde başarısızlık, kültürel uyum sorunlarına yol açıyor.

Veli ile İşbirliği

Yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan diğer bir sorun veli ile işbirliğinin zayıf olmasıdır (fÖ=33, fY=6). Velilerle işbirliği sorunun en önemli nedeni sağlıklı iletişim kurulamamasıdır. Eğitim, veli-öğretmen-öğrenci üçgeninin uyumu üzerine kuruludur. Bunlardan birinin aksaması farklı sorunlarla karşılaşılmasına neden olmaktadır. Katılımcılar, bu konudaki görüşlerini ise şu şekilde açıklamaktadırlar:

Çocuk Türkçe öğrense bile veli öğrenmiyor. Veli çocuklarının eğitimi için yeteri kadar iş

birliği yapmıyor. Ö(31)

Velilerimle sağlıklı iletişim kuramadığım için istenilen veri elde edilemiyor. (Ö6)

Velilerle iş birliği yapamıyoruz. (Y2)

Velilerle dil farklılıklarından kaynaklanan sorunlar yaşamaktayız (Ö12)

Yabancı uyruklu öğrencilerin velileri okula katılımı oldukça az. Bu da okul-aile iş birliğinin sağlanmasına engel bir durum (Y7)

İşbirliği sorununu öğrencilerle sınırlı kalmıyor. Veli ile de iletişim sorunlarından kaynaklı sorunlarla karşılaşıyoruz.(Ö3)

Velilerimizle iletişim sorunları yaşamaktayız (Y3)

Öğrenci hakkında veliyle konuşmak istediğimde iletişim kurmakta sıkıntı çekiyorum. Türkçe bilmiyorlar. Anlatmak istediğim mevzuu anlatamıyorum. Onları okulun etkinliklerinde pek göremiyoruz. Hep bir şeyler eksik kalıyor.(Ö45)

Okul yönetici ve öğretmenler velilerle aynı dili konuşmadıklarından dolayı fikir alışverişinde bulunmakta eksiklikler olduğu görülmüştür. Dil eğitimi programlı olmayışı, temel yaşam olanaklarının yetersiz oluşu, eğitime karşı ilgisiz kalma veli işbirliğini zorlaştırıyor olabilir.

Sosyal Uyum

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin yaşadıkları başka bir sorun olarak sosyal uyum olduğunu belirtmişlerdir (fÖ=35, fY=5). Farklı ülke ve kültürlerden gelen öğrencilerin ülkemizde bulunma sebepleri aynı değildir. Buna bağlı olarak da sergiledikleri davranışlar da farklılık göstermektedir. Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Göç gerçekleşince sorunlar bitmiyor, aksine yeni sorunları beraberinde getiriyor. İran'dan gelen öğrencilerin Avrupa'ya gitme planlarının olması ve Türkiye'de geçici kalacağını bilmeleri psikolojik olarak rahatlatıyor onları. Uyum sağlamada sorun çıkarmıyorlar. (Y6)

Suriye'den gelen öğrenciler daha hırçın. Olaylar karşısında gereğinden fazla tepki gösteriyorlar. Bu durumun öz geçmişleriyle alakalı olduğunu düşünüyorum. Film değil, gerçek savaşın çocukları bunlar. (Ö37)

Aile büyüklerini kaybetmiş Suriyeli öğrencilerimiz var. Ailesinin tüm yükünü omzuna almış. Onları koruma güdüsüyle hareket ediyor. Bu da onları agresif davranmaya itebiliyor. (Ö19)

Farklı kültürlerden gelen yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıklarının etkisiyle şiddete meyilli olma, aşırı tepki gösterme vb. davranış sorunlarının yaşanmasına neden olmuş olabilir. İranlı öğrencilerde göçün kalıcı olmadığını bilmelerinin verdiği psikolojik rahatlık pozitif etki yapacağı düşünülmektedir.

Eğitim Programı

Okul yöneticileri ve öğretmenler eğitim sorunlarından bahsederken bazıları okul programının yabancı uyruklu öğrenciler için uygun olmadığını, onlar için düzeylerine uygun ve geçmişe dönük eksiklerini tamamlayabileceği biçimde düzenlenmiş programların olması gerektiğini belirtmişlerdir (fÖ=30, fY=6). Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Öğrencilere denklik yapılırken sadece Türkçe ve matematik derslerinden çoktan seçmeli sınava tabi tutuluyor. Bu sınavlar dört temel dil becerisini ölçmek için yetersiz. Öğrenci hem kendisini ifade etmekte zorlanıyor hem de akademik açıdan başarısız oluyor. Kendini bilmediği bir dilden matematik dersi dinlerken buluyor sınıfta. Akademik açıdan başarısız olan ve kültürel farklılıklardan dolayı uyum problemi yaşayan öğrenci arkadaşları tarafından dışlanabiliyor. (Y7)

Eğitim uygulamalarını yeterli bulmuyorum. Türkçe dersi müfredatı öğrencilerde yetiştirilemiyor (Ö32)

Dil bilmedikleri için dersi anlamıyorlar. Sıkılıyorlar. Sınavları yapamıyorlar. Müfredat düzenlenmeli.(Ö44)

Çocuklar sınıflara aktarılmadan önce dil öğrenimi ile ilgili aktarılacağı sınıf düzeyine yaklaşmasına yönelik programlarla desteklenmeliydiler (Ö41)

Öğrenciler dil bilmeden alındığı zaman öğretmenlerimiz müfredatı yetiştiremiyor. Kalabalık sınıflar sorununun yanında bir de davranış problemleri ile uğraşmak zorunda kalıyoruz. Çocuk anlamada zorluk çektiği için tez sıkılıyor. (Y2)

Yabancı uyruklu öğrenciler, sınıf mevcutlarına dikkate alınarak sınıflara yerleştirilmeliler. Sınıf iklimine olumsuz etkilemeyecek şekilde olmalılar.(Y4)

Eğitim programının yabancı uyruklu öğrencilerin gelişimine uygun ve eksikliklerini giderecek bir şekilde düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Seviyelerine göre sınıflara aktarılmadan önce eğitim programı. dil eğitimlerini tamamlayacak şekilde düzenlenmesi faydalı olabilir.

Maddiyat

Katılımcıların bazıları yabancı uyruklu öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin iyi olduğunu, bazıları da kötü olduğunu belirtmiştir (fÖ=25, fY=4). Sebebi araştırıldığında da İranlı öğrencilerin velilerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin iyi olduğu görülmüştür. Katılımcılar, bu konudaki görüşlerini ise şu şekilde açıklamaktadır:

Okulumuzda bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunluğu İranlı. Bu öğrencilerin velilerinin ekonomik durumları iyi. Ülkemizde geçici süre kalmaktalar. Avrupa'ya gidecekler. Afganistan'dan gelen öğrencilerin velilerinin ekonomik durumları kötü. (Y6)

Yabancı uyruklu öğrencilerimizin maddi sıkıntısı bulunmakta. Ders araç-gereç ve

materyallerini tedarik etmede zorluk yaşıyorlar.(Ö2)

Savaştan geliyorlar, yakınlarını kaybetmişler. Aynı zamanda mal ve mülklerini “Suriye’de varlıklarımız var ama burada yok. Bir anda fakir olduk. Canımızı zor kurtardık. güvenliğimiz sağlandığında ülkemize, mallarımızın başına dönmek istiyoruz.” diyen velilerimiz var.(Ö36)

Ekonomik durumları iyi değil. Çocukların ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çekiyorlar.(Y3)

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıkları görülmüştür. Bu durumun nedeni maddi yetersizlik yaşamaları, savaşın etkilerinin devam etmesi, uyum sürecini atlatamama olabilir.

Sağlık

Katılımcılarımızın bazıları yabancı uyruklu öğrencilerin sağlık sorunlarının olduğunu ve öz bakım becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (fÖ=10, fY=0). Katılımcılar, bu konudaki görüşlerini ise şu şekilde açıklamaktadır:

Öz bakım becerisi çok önemli. Bu durum maddiyatla ilişkili ancak öğrencinin yetişme biçimi de etkili (Ö26)

Temizlik, hijyen ve öz bakım konusunda eksiklikler var. Aile üye sayıları fazla. Kaldıkları ev ya küçük ya da birden çok aile birlikte yaşıyor.(Ö11)

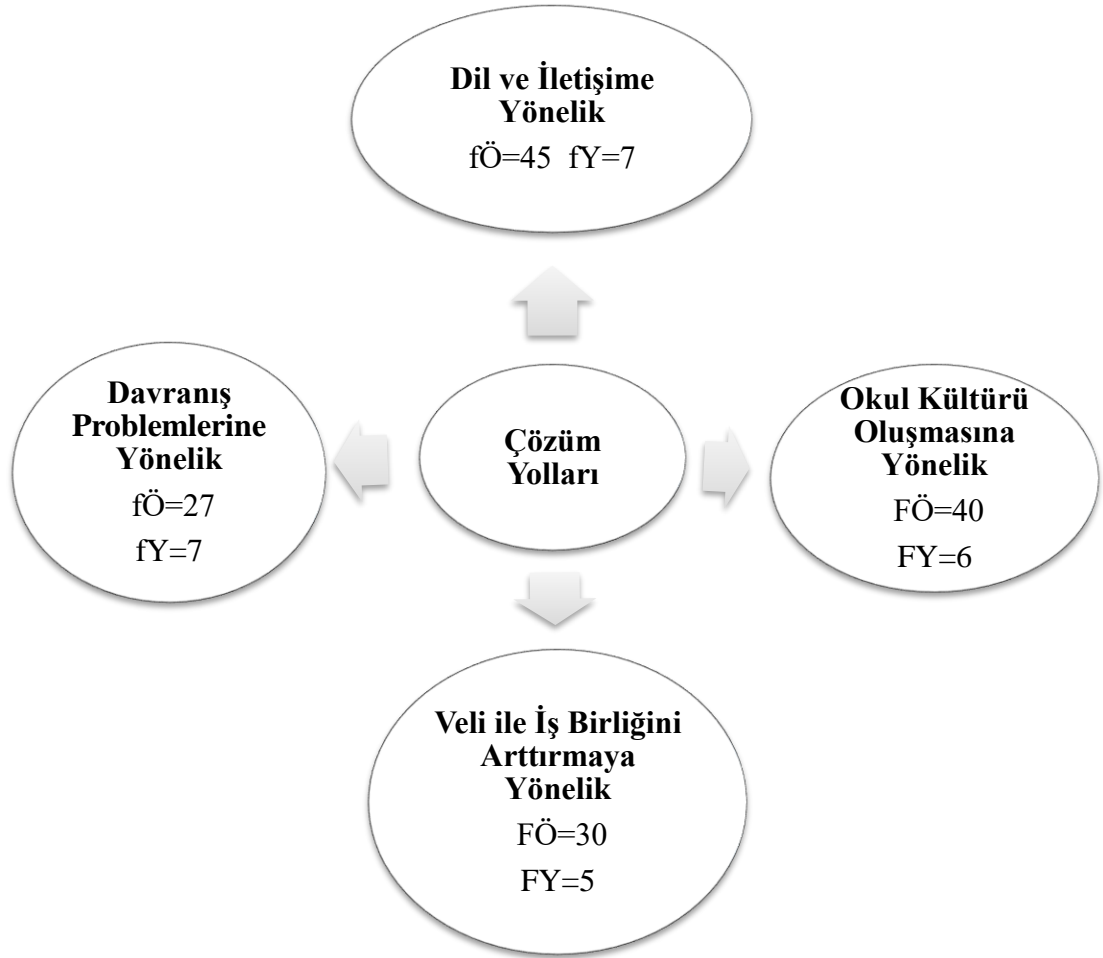
Aşuları eksik ya da yok. Covid 19 tüm ülkeleri etkiledi. Çok fazla yakınımızı kaybettik. Pandemi kurallarına uyulmalı. Toplum sağlığı için devletimizin önlem alması gerekiyor(Ö15)

Maddi yetersizlikler, kültür farklılığı, düzensiz göç süreci ve ardından gelen Covid 19 pandemi sağlık sorunlarının görülmesinde etkili olmuş olabilir.

4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

Alt problemlerden ikincisi “Yönetici ve öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştıkları sorunlara yönelik geliştirdikleri çözüm yolları nelerdir?” cümlesidir. Bu bağlamda yönetici ve öğretmenlere sorulan “Eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlara yönelik geliştirdiğiniz çözüm yolları nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar analiz edilerek dört temada toplanmış, Şekil 4.2.’de verilmiştir.

Şekil4.2. Okul Yönetici ve Öğretmenlerin Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Geliştirilen Çözüm Yolları

Şekil 4.2' de görüldüğü üzere okul yönetici ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştıkları sorunlara ilişkin geliştirilen çözüm yollarına yönelik düşünceleri: *Dil ve İletişim Problemine, Okul Kültürü Oluşmasına, Veli İş Birliğini Arttırmaya, Davranış Problemlerine Yönelik* olmak üzere dört alt tema altında yer incelenmiştir.

Dil ve İletişim Problemine Yönelik Çözüm Yolları

Yaşanılan sorunlar katılımcılara sorulduğunda katılımcıların tamamı dil ve iletişim problemi yaşadığını belirtmiştir ve bu problemi çözmek için imkanları ölçülerinde farklı yollar denemişlerdir (FÖ=45, FY=7). En çok tercih edilen çözüm yolları şunlardır: Tercümanlık, Grup etkinlikleri, Dijital çeviri programları, Dil eğitimi. Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Matematik dersinin evrensel olması sebebiyle iletişim sorunu çok yaşamadım. Basit ve sade

bir dil kullanmayı tercih ediyorum. (Ö1)

Dil öğrenmesi için sürekli Türkçe konuşuyorum.(Ö2)

Derslerden ayrı olarak alıp dil çalışması yapıyorum. (Ö7)

Türkçe bilen öğrencilerden destek alıyorum. Bize tercümanlık yapıyor . Ayrıca dil ile ilgili ev çalışmaları veriyorum.(Ö9)

Türkçe bilen yabancı uyruklu öğrencilerden, bilmeyen öğrencilere tercümanlık yapmalarını sağlıyorum. Arabuluculuk yapıyor. (Ö13)

Arkadaşlık ilişkilerini geliştirmek için grup etkinlikleri yaptırıyorum.ve ek çalışma yaptıkları veriyorum. (Ö19)

Telefonlarda çeviri programları var. ilk zamanlarda iletişim kurmakta kullandım. (Ö44)

Arkadaşlarıyla ilişkilerini arttırmaları için arkadaşlarını ve kendilerini teşvikte bulunuyorum. Bazı ders kurallarında esnek olabiliyorum.(Ö22)

Çoğu zaman basit düzeyde konuyu anlatarak ya da onu anlayacağı bir şekilde kelimeler kullanarak ve jest-mimiklerle destekleyerek anlatıyorum (Ö24)

Okulumuzda açılan dil kursuna yönlendirdim(Ö29)

Okulumuzda yabancı uyruklu öğrenciler için çevremizi ve kültürümüzü tanıtma etkinlikleri düzenlemeye çalışıyorum. Akran eğitimi çok önemli. Dil bilmeyen öğrencilerle iletişim kurmamıza yardımcı oluyorlar. (Y4)

Branşım gereği kendi müzik kültürlerine ait bir şarkıyı söylemelerini müsaade ediyorum ya da solfejini yapmalarını istiyorum. Çünkü telaffuzda zorlanıyorlar ve kulakları bizim ezgilere hazır değil.(Ö25)

Dil problemi var. Çözümü için okulumuzda Halk eğitim bünyesinde Türkçe kursu açılmasını talep ettik. Bu şekilde öğrencilerimizin dil sorununu çözmeye hedefledik.(Y7)

Okul yönetici ve öğretmenler, yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmak için farklı yollar geliştirmişlerdir. Geliştirilen bu yöntemlerden dil ve iletişime yönelik olanı, eğitim programları ve zengin dil öğretim materyalleri ile desteklenmesi halinde daha başarılı sonuçlar elde edilebilir. Planlı ve düzenli kurslarla dil seviyeleri arttırılabilir.

Okul Kültürü Oluşmasına Yönelik Çözüm Yolları

Katılımcılar, okul kültürüne uyum konusunda sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir (fÖ=40, fY=6). Okul kültürü oluşturmak ve yabancı uyruklu öğrencilerin uyum süreçlerine katkıda bulunmak için yönetici ve öğretmenler birçok çalışma yapmışlardır. En çok ifade edilen çözümler şunlardır: Okuma yazma bilmeyenler için ek dersler düzenlemek, Sınıf içinde öğrenci dengesini kurmak, gruplaşmayı engellemek için yabancı uyruklu öğrencilerin sınıflara dağıtımına dikkat etmek, Rehberlik faaliyetleri düzenlemek, Eğitim ve öğretim için öğrencilere hazır hale getirmek, onları

anlamaya çalışmak, Çevreyi ve kültürümüzü tanıttak etkinlikler düzenlemek. Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Okul kültürüne uyum için sorumluluk veriyorum. (Ö1)

Onların kültürlerini merak edip derste onlara bu konuda sorular soruyorum. Diğer öğrenciler buna şahit oluyorlar. Amacım farklı bir arada yaşayabileceğini anlatmak. Öğrencilerin kaynaşması için birlikte oturtuyorum. (Ö6)

Sınıf içerisinde diğer öğrencilerle uyum ve kurallara uyma konusunda rehberlik yapıyorum. (Ö12)

Kendilerini yabancı hissetmemeleri için derste söz hakkı veriyorum. Arkadaşlarıyla bağ kurmalarına yardımcı oluyorum. (Ö20)

Öğrencileri okulda tutmak için, devamsızlık problemini çözmek için okula adapte edici ve sınıf içi bağlarını kuvvetlendirecek faaliyetlerde bulunuyorum (Ö22)

Farklılıkları zenginlik olarak görüp tüm öğrencilerin birlik ve beraberlik içinde eğitim-öğretim faaliyetlerinin devam etmesi gerektiğini anlatıyor, eğitim etkinliklerle göstermeye çalışıyorum.(Ö36)

Ailesi, ülkesi vb. durumlarla ilgili onlarla muhabbet ederek öğrenci ile olan iletişimimi güçlendiriyorum. Onları kendilerini anlatmasını olanak sağlayıp, yerli öğrencilerimizin de onları anlamasını sağlıyorum. (Ö4)

Öğrencilerin gruplaşmasını engellemek için sınıflara eşit dağıtmaya çalışıyorum. Bu durum onların sınıf içi etkileşimini artırıcı etkisi oluyor. (Y6)

BEP(Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı) ve DYK(Destekleme Yetiştirme Kursu) programları ile öğrencileri destekliyoruz.(Y3)

Okuma-yazma-anlama kurlarına yönlendiriyorum. Okul içinde ve okul dışında bulunan sosyal ve kültürel faaliyetlere yönlendiriyorum.(Y1)

Öğrencilerimizi kaynaşmalarını sağlamak için sıklıkla sanatsal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenleyerek diğer öğrenciler ile bir arada olabilecekleri ortamlar oluşturuyoruz.(Y7)

Katılımcılar, okul kültürü oluşturmak için çözüm yolları aradıkları görülmektedir. Okul çevreden etkilendiği ve çevreye etkilediği için dinamik bir yapı olması nedeniyle eğitim ve öğretim ortamının hazırlanması yönetici ve öğretmenlerce gerçekleşmesi yönüyle için zor bir süreçtir. Göçün etkilerini en aza indirgeyebilmek düzenli rehberlik faaliyetleri sayesinde olabilir.

Veli ile İşbirliğini Arttırmaya Yönelik Çözüm Yolları

Katılımcılar, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ve öğretim hayatında ailelerinin çok önemli bir yeri olduğunu vurgulanmıştır (fÖ=30, fY=5). Başarının, ailelerin de içinde olduğu bir yapıyla mümkün olduğu aktarılmıştır. Okul yöneticisi ve öğretmenler veli ile iş birliğini arttırmak için şu metotları uygulamışlardır: Veli ile

iletişime geçmek, Onları okula çağırmak ya da ev ziyaretleri yapmak, Okulun sosyal ve kültürel etkinliklerine katılımlarını sağlamaya çalışmak, Konuşmak, onları anlamaya çalışmak, empatik düşünmeye çalışmak. Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Velisinin desteğini arttırması için iş birliği yapması gerektiğini belirtiyorum. İş birliği yapıldığında bazı sorunların çözümünün daha kolay olacağını anlatmaya çalışıyorum.(Ö9)

Öğrenciler ve aileleriyle görüşmeler yapıyorum(Ö13)

Ailelerle görüşerek hem kendilerinin hem de çocuklarının katılabileceği ya da katılmalarının faydalı olacağı kurs ve etkinliklere yönlendiriyorum.(Y2)

Sık sık ailelerle görüşerek var olan problemleri (okul kıyafeti, devamsızlık) çözmeye çalışıyorum.(Y5)

Veli toplantılarında öğrencilerin uyumunun aileleri olarak bizden başladığını, bizim onlara örnek olmamız gerektiğini ve çocuklarıyla ara ara konuşmalar yapmaları gerektiğini velilere belirtiyorum(Y4)

Yabancı uyruklu öğrenci velilerinin işbirliği yapma sorununun çözmek için okul yönetici ve öğretmenler değişik çözüm yolları aradıkları görülmüştür. Veli işbirliğinin önündeki en büyük engelin iletişim ve eğitime verilen önemin az olduğu düşünülmektedir. Okul ve velilerin katılımı olacak şekilde aktiviteler düzenlemek, dil kurslarına katılım noktasında teşvikte bulunmak ve eğitimin önemi ile ilgili anlayabilecekleri şekilde seminerler veli işbirliğinin sağlanmasına yardımcı olabilir.

Davranış Problemine Yönelik Çözüm Yolları

Yabancı uyruklu öğrenciler farklı ülke ve kültürlerden gelmiş bulunmaktadır. Eğitim düzenleri, dilleri, dünyaya bakış açıları, iletişim şekilleri farklıdır. Sonuç olarak kişiler kendilerini birçok kültürün etkileşimi içinde buldular. Bu durum bir takım çatışmaları beraberinde getirmiştir. Katılımcılar, bu çatışma durumlarında farklı çözüm yolları geliştirmiştir (fÖ=27, fY=7): Rehberlik servisine göndermek, Veli ile iş birliği yapmak, Konuşmak, telkinlerde bulunmak, Çatışma durumlarında öğrencileri empatik düşündürmeye çalışmak. Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Onları dinlemeye çalışıyorum. Okul idaresine sorunları iletiyorum(Ö3)

Kendi öğrencilerime basında, sokakta vb. yabancı uyruklu kriterle ilgili duydukları ötekileştirici sözleri, davranışları dikkate almamaları konusunda sık sık telkinde bulunuyorum.(Ö6)

Rehberlik servisiyle birlikte yabancı uyruklu öğrenci bulunan sınıflarda uyumla ilgili toplantılar yapıyorum.(Ö7)

Öğretmen arkadaşlar çocuklara, kendi çocuğu davranırsa hiçbir sorun olmayacağını

düşünüyorum. Her şeyin başı ‘‘sevgi’’.(Ö16)

Rehber öğretmen olarak psiko-sosyal önleme çalışmaları yapıyorum.(Ö31)

Rehber öğretmen olarak sınıflarda rehberlik faaliyeti yürütüyorum(Ö47)

Onlarla konuşuyorum. Söylenilenleri dikkate almamaları gerektiğini, benlik algılarını yüksek tutmaları gerektiğini söylüyorum. Bu dünya hepimizin. Sınırların çizilmiş olması bizi farklı yapmıyor. Hepimiz insanız:). (Ö5)

Uyum sürecinde rehberlik desteği almak için öğretmenlerime rehberlik servisiyle çalışma içinde olmaları gerektiğini belirtiyor ve takipçisi olmaya çalışıyorum. (Y4)

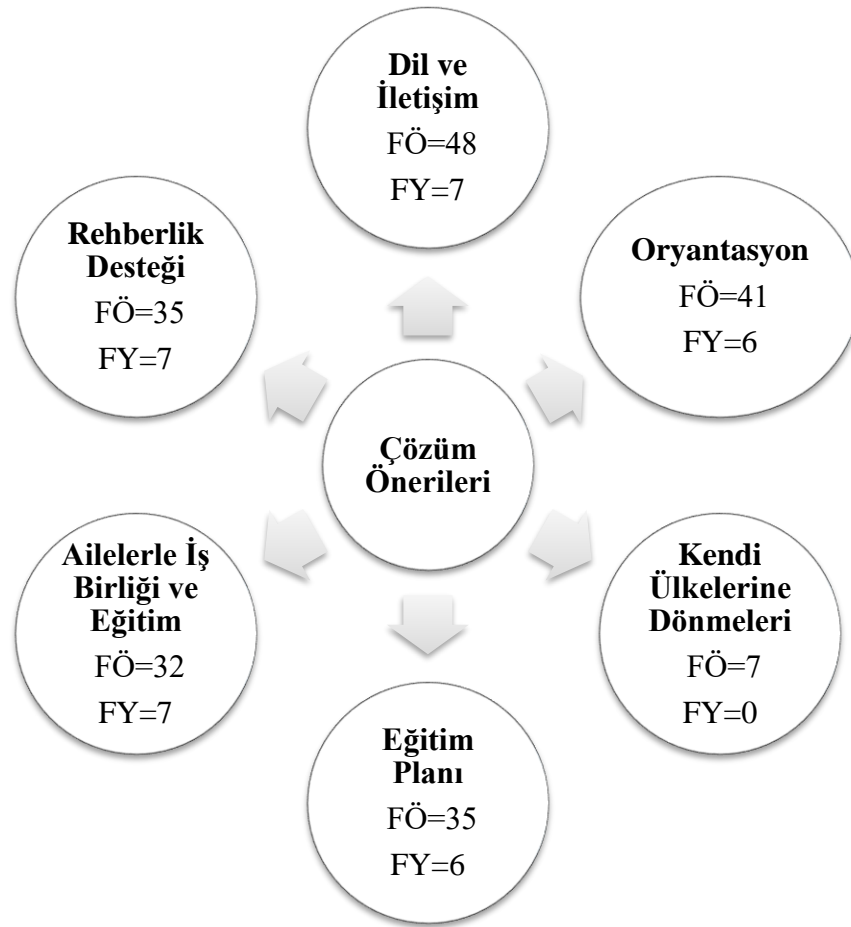
Eğer tüm çözüm yolları tüketilirse disiplin işlemlerini başlatıyorum. Sonuç olarak diğer öğrencilerimin hakkını korumak zorundayım.(Y3)

Farklı kültür iklimlerinden ve koşullardan gelen yabancı uyruklu öğrenciler arasında çatışmalar yaşanabildiği görülmüştür. Davranış sorunlarının çözümü için var olan olumsuz davranıştan ziyade öğrenciyi o davranışa iten durumu tespit etmek daha işlevsel olabilir. Bunun için okulda programlı rehberlik faaliyetleri düzenlenebilir. Eğitim programı içeriği davranış sorunlarının çözümüne yönelik metinlerle desteklenebilir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

Alt problemlerden üçüncüsü ‘‘Yönetici ve öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?’’ cümlesidir. Bu bağlamda yönetici ve öğretmenlerin yaşadıkları ya da gözlemledikleri sorunların nasıl giderilebileceğini, çözüm önerilerini belirleyebilmek için katılımcılara ‘‘Eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?’’ sorusu sorulmuştur. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar içerik analizi yapılmış ve oluşan temalar Şekil 4.3.’ de yer verilmiştir.

Şekil 4.3. Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Şekil 4.3.' de görüldüğü üzere okul yönetici ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunların çözümü adına yapılabilecekleri önerileri altı temada derlenmiştir. Temadaki başlıklar şunlardır: *Dil ve iletişim, Oryantasyon, Kendi ülkelerine dönmeleri, Rehberlik desteği, Eğitim planı, Ailelerle iş birliği ve eğitim.*

Karşılaşılan sorunlara ilişkin okul yönetici ve öğretmenlerin çözüm önerilerinin başında programlı bir dil eğitiminin sağlanmasıdır (fÖ=48, fY=7). Dil problemi ortadan kalktığında diğer birçok sorunun da ortadan kalkacağı düşünülmektedir. Bu sebeple bir çok öneride bulunulmuştur. Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Bu ülkemiz için önemli bir sorun. 5-6 yıldır başarılı yabancı uyruklu öğrenci ile karşılaşmadım. Ülkemize geldiklerinde hemen normal okula gelmemeliler. Bu çocuklar 2 yıl hazırlık okuluna gitmeli. Konuşma-okuma-yazma öğrendikten sonra sınava tabi olmalılar. Başarılı olanlar normal okullara geçmeliler.(Ö11)

Eğitimlerini yaş gruplarına göre almalılar. Dil sorununu çözmek için daha çok desteğe

ihtiyacımız var. Öğrenciler okula hazır olarak gelmiyorlar. (Ö42)

Hiç dil bilmeyen öğrenciler okula geliyor. Bu öğrenciler karma okula gelmeden önce dil kurslarına alınmalı ve en az C1 seviyesine ulaşmalı. (Ö7)

Türkçe eğitime uzun süre planlama yapılmalı. Daha fazla zaman ders ayrılmalı. Dil sorunu çözülmüncelike başarı alışkanlık kazandırma daha kısa sürede olacaktır. (Ö9)

Yabancı uyruklu öğrencilere halk Eğitim tarafında kurslar açılmalı, sayıları arttırılmalı. Kurslardan başarılı olanlar okul hayatına dahil olmalı.

Çocuklara öncelikle dil eğitimi verilmeli. Ve okuyacakları sınıf seviyelerine uygun olmalı(Ö29)

Dil kursları açılarak dil becerileri geliştirilmeli(Y6)

Bu çocukların öncelikle dil sorununun çözümlenmesi gerekiyor. Onlarla sağlıklı iletişim kurmamız için kurs vb. dil öğrenim merkezlerinin devreye sokulmalı(Y5)

Okul yönetici ve öğretmenler yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarını azaltmak için okul ve çevresine tanıtacak oryantasyon eğitimi sunmanın etkili olacağını ifade etmişlerdir (fÖ=41, fY=6). Bu çerçevede bir takım kültürümüzü tanıtıcı sosyal etkinlikler düzenlenmesinin faydalı olacağını belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Uyum süreci tanınması gerekiyor. Gelenek, görenek ve kültürümüz tanıtılmalı. (Ö2)

Sağlam ve verimli bir oryantasyon süreci planlanmalı. (Ö6)

Öğrencilerin ve ailelerin okula ilk geldiklerinde okul kuralları anlatılmalı. Okul ve çevresi tanıtılmalı. (Ö12)

Milli ve kültürel değerlerimizi bilip ona göre davranmaları için eğitim verilmeli.(Ö14)

Kültürümüz, değerlerimiz daha iyi öğretilir.(Ö20)

Belirli bir süre (en az 1 yıl) oryantasyon eğitimi almalılar.(Ö41)

Yabancı uyruklu öğrencilere yapılabilecek en önemli şey kapsamlı oryantasyon çalışmalarıdır. Çünkü oryantasyon eğitimi alan öğrenciler yabancılık çekmiyor.(Y3)

Çevremizi ve kültürümüzü tanıtıcı etkinlikler zenginleştirilmeli. (Y4)

Yabancı uyruklu öğrencilerinde olduğu gibi etkinlikleri, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlenerek birliktelik sağlanmalı. (Y1)

Katılımcıların, yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının çözümü için önerilerinden birisi de kendi ülkelerine dönmesi olmuştur (fÖ=7, fY=0). Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Bizden ziyade devlet erki bu konuyu acilen el atmalı. Sayıları milyonları bulan bu nüfusun sorumluluğunu almamalıyız, kendi sorunlarımız varken. Hümanizme gerek yok. Ayrıca bu ırkçılık olduğunu düşünmüyorum. Kendi vatanlarına düzenli ve güvenli bir şekilde gitmeleri sağlanmalı.(Ö8)

Bir an önce vatanlarına dönmelerini öneririm.(Ö26)

Vatan kutsaldır. Savaş bittiyse güvenli bir şekilde dönmeliler.(Ö27)

Ülkelerine dönmeleri konusunda çalışmalar yapılmalı(Ö37)

Farklı kültür iklimlerinden gelen öğrencilerin buldukları ortama ve yaşama ayak uydurmak mecburiyetinde kaldıkları için bir takım çatışmalar görülebilmektedir. Katılımcılar, uyum sürecini sağlıklı bir şekilde atlatabilmeleri için rehberlik desteği almaları gerektiğini belirtmişlerdir (fÖ=35, fY=7). Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Çocuklar sorunlarını kendi içinde çözmeye çalışırken aslında yabancı bir ülkede kendilerini daha da yalnız hissediyorlar. Rehberlik servisinden daha fazla destek alınmalı.(Ö5)

Okul içinde ve dışında öğrenciler gözlemlenmeli. Yabancı oldukları için her türlü istismara açık görünüyorlar. Onlara kesintisiz rehberlik hizmeti sunulurken benlik algıları yüksek tutulmaya çalışılmalı(Ö16)

Sorunları çözerken rehberlik servisiyle birlikte derinlemesine incelenmeli. (Ö17)

Öğrenci ve ailelerin, düzenli ve planlı rehberlik desteğine ihtiyaçlarının olduğunu düşünüyorum. Çünkü çok zor şartlardan farklı bir kültür alanına geliyorlar.(Ö28)

Öğrencilerin kaynaşması ve birbirlerini tanımalarını sağlayacak etkinlikler, sunumlar yapıyorum(Ö47)

Bu çocukları rehabilite edebilecek merkezler kurulmalı. Bu yönde yapılacak çalışmalar neticesinde yaşanan sorunların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirilebilir.(Y5)

Uyum sürecinde rehberlik servisi bizlere ve öğretmenlere destek oluyor. Ancak merkezi bir planlama ile bu destekler çeşitlendirilmeli. (Y7)

Rehberlik servisiyle haftalık görüşmeler yapılmalı.(Ö16)

Katılımcılar, yabancı uyruklu öğrencilere uygulanan eğitim programının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir (fÖ=35, fY=6). Öneri olarak uygulanan eğitim onlara özgü, hazır bulunuşluklarını dikkate alacak şekilde olması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Öğrencilerin farklı okullarda, önce Türkçe öğrenerek kendi seviyelerinde eğitim almaları gerekiyor. Aksi halde hem sosyal hem de kültürel açıdan geri kalıyorlar. (Ö13)

Kesinlikle hazırlık sınıfı gibi 1 yıl kesintisiz dil eğitimi verilmeli. Kendi dillerinde yeterlilik sınavı yapılmalı. Başarılı olmaları halinde karma eğitime alınmalı.(Ö16)

Bizim müfredatımıza tabi tutmadan önce farklı bir program uygulanmalı. Öğrencilerin hazır bulunuşluklarını iyileştirmemiz gerekiyor. (Ö19)

Eğitim müfredatının bu çocukların eğitim ihtiyaçlarını yeterince karşılamadığını düşünüyorum. Bu öğrenciler özel ihtiyaçlara sahipler. Ders başarısından önce yaşam koşullarının iyileştirilmesi gerekiyor bence . Bu öğrenciler için özel bir eğitim planı yapılmalı.(Y1)

Öğrenciler normal sınıflara gelmeden önce en az bir yıl Türkçe öğrenimi ile ilgili eğitim

almalılar. (Ö4)

Yaş gruplarına göre ayrı sınıflarda gerekirse ve mümkünse ayrı okullarda eğitim verilmeli. Bu öğrencileri eğitecek öğretmenlerin de özel olarak eğitilmesi gerekiyor(Ö12)

Öğretmen ve yöneticilere yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili verilen eğitimlerin sayısı artırılıp, nitelik bakımından üstün ve uygulanabilirliği yüksek olacak şekilde revize edilebilir.(Y7)

Yabancı uyruklu öğrencileri sınıflara eşit bir şekilde dağıtmaya çalışıyoruz. (Y6)

Katılımcıların, yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının çözümü üzerinde durduğu önerilerinden birisi de ailelerle iş birliği yapılması ve eğitilmesi olmuştur (fÖ=32, fY=7). Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Okul-öğretmen-veli işbirliğinin en üst düzeye çıkarılması gerekir. Sınıflarda gruplar oluşturularak ev ziyaretleri yapılabilir. (Ö6)

Aileler eğitim sürecinin içine alınmalı, aile ile temas halinde olunmalı.(Ö16)

Yabancı uyruklu öğrenci ve velilerini(incitmeden, kırmadan) öz bakım becerilerini geliştirici eğitimlerin verilmesi gerektiğini düşünüyorum.(Ö32)

Kültürümüzün tanıtımı, kültürlerini tanıma için uygun ortamlar oluşturulmalı. Sosyal etkinlikler yapılmalı. Tanışma çayları, kermesler vb. (Y4)

Yabancı uyruklu öğrencileri ve ailelerini daha iyi tanımak adına okul idaresi ile birlikte ev ziyareti yapılabilir (Ö7)

Öncelikle öğretmenlere “Empati nedir?, Empati yapmanın öğrencilerimize yararları nelerdir? vb.” konularda eğitim verilmeli. Öğretmenlere, ailesiyle birlikte kendi ülkesini terk etmek zorunda kalmanın suçunu çocuklara yüklenemeyeceği anlatılmalı. Ve velilerle iş birliği yaparak bu çocukları ayağa kaldırmanın yolları bulunmalı. Onları geleceğe hazırlamak için kafa kafaya vermeliyiz.(Ö5)

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın beşinci bölümünde, araştırmada belirlenen alt problemlerine göz önünde bulundurarak veriler analiz edilmiştir. Araştırmada edinilen bulgular neticesinde tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Ülkemiz, jeopolitik konumundan dolayı nüfus hareketliliğinin yoğun olduğu bir bölgedir. Ve bu durum birçok problemi tetiklemiştir. Yaşanılan bu gelişmeler diğer araştırma bulgularında ortaya çıkmış ve çözümler üretilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, Denizli merkezinde yaşayan yabancı uyruklu öğrencilerin okul yöneticisi ve öğretmenlerin gözünden sorunların tespiti, çözüm yolları ve çözüm önerileri olmak üzere üç temada ele alınmış ve bulgulara ulaşılmıştır.

Yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara yönelik okul yöneticisi ve öğretmenlerin düşüncelerini saptamak için yürütülen araştırmanın ilk alt probleminde yöneticisi ve öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilere yönelik karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir. Sonucunda elde edilen veriler; Dil ve iletişim, okul kültürüne uyum, kültürel farklılık, veli işbirliği, sosyal uyum, eğitim programı, maddiyat ve sağlık olmak üzere sekiz temada toplanmıştır.

Araştırma sonucunda karşılaşılan ve katılımcıların da tamamının üzerinde durduğu sorun, dil ve iletişim sorunu olduğu belirlenmiştir ve kültür farklılığı sorununun öğrenciler arasında çatışmaların yaşanmasına, uyumsuzluğa neden olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgu, diğer araştırmalarda elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Levent ve Çayak (2017, s.31) yapmış olduğu çalışmalarda, okulda karşılaşılan en önemli iki sorun olarak dil ve kültürel uyum problemi olduğunu saptamışlardır. Ayrıca konuşulan dillerin farklı olması iletişim engelini doğurduğu ve bununla uyum sorununa dönüştüğünü belirlemiştir. Erdem (2017, s.37) ise yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim-öğretiminde ortaya çıkan problemleri tespit etmek için gerçekleştirdiği araştırmada bulduğu bulgular şunlardır: En önemlisi dil sorunu olduğunu, derse giren öğretmenlerin eğitim programını yabancı uyruklu öğrenciye göre planlayamadığını, ders araç-gereç bakımından yeterli olmadığını ve veli işbirliğinin zayıf olduğundan velilerle sağlıklı iletişimin kurulamadığını saptamıştır.

Bu çalışmada, İranlı öğrencilerin velilerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin iyi

olduğu, Afganlı ve Suriyeli öğrenci velilerinin ise temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıkları, eğitim materyallerinde eksikliklerin yaşandığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bu bağlamda, yabancı uyruklu öğrencilerin maddi durumlarının da etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Bir diğer bulgu ise; yabancı uyruklu öğrencilerin, Türk eğitim programına uyum sağlayamadıkları ve bunun sebebinin gelen öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerine dikkate almadan eğitime başlanması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir bulgu, Şimşir ve Dilmaç (2018) araştırmasında da ulaşılmış olup; eğitim programının aynı olmamasından kaynaklanan öğrencilerin derslere yabancılık çekmesi gibi eğitim-öğretimi olumsuz etki edecek bir problem olduğunu belirlemiştir. Sağlık konusunda ulaşılan bulgu ise; yabancı uyruklu öğrencilerin sağlık sorunlarının olduğu ve öz bakım becerilerinde eksikliklerin olduğudur.

Yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara yönelik okul yönetici ve öğretmenlerin düşüncelerini saptamak için yürütülen çalışmanın ikinci alt probleminde; okul yönetici ve öğretmenlerin eğitim-öğretim süresince yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştıkları sorunlara yönelik geliştirdikleri çözüm yolları incelenmiştir. Sonucunda çözümlere ulaşılmış olup dört temada toplanmıştır: Dil ve iletişim problemine yönelik, okul kültürü oluşmasına yönelik, veli iş birliğini arttırmaya yönelik, davranış problemlerine yönelik.

Bulgular ışığında ortaya çıkan en büyük sorun olan dil ve iletişim sorununu, okul yöneticileri ve öğretmenleri tarafından farklı çözümler geliştirdiği görülmüştür. Katılımcıların; Türkçe bilen öğrencileri tercümanlık yaptırdıkları, dijital çeviri programları kullandıkları, ders dışı zamanlarda Türkçe eğitimi vererek ve derslerde grup etkinlikleri yaptırarak çözümler bulmaya çalıştıkları belirlenmiştir.

Okul kültürü oluşturmaya yönelik katılımcıların; okuma yazma bilmeyenler için ek dersler düzenlediği, okuldaki öğrenci ve sınıf mevcudunun elverdiği ölçüde yabancı uyruklu öğrencilerin sınıflara eşit dağılımını sağladığı, rehberlik faaliyetleri düzenlediği ve yine imkanlar ölçüsünde çevreyi ve kültürümüzü tanıtacak etkinlikler düzenledikleri saptanmıştır. Veli iş birliğini arttırmaya yönelik olarak katılımcıların; veli ile iletişime geçerek, onları okula çağırarak ya da ev ziyaretleri yaparak, okulun sosyal ve kültürel etkinliklerine katılımlarını sağlamaya çalışarak, empati yaparak velileri okulun bir parçası haline getirme çabası içinde oldukları görülmüştür. Davranış problemlerine yönelik olarak da katılımcıların; rehberlik servisine göndermek, veli ile iş birliği

yapmak, konuşmak, telkinlerde bulunmak, çatışma durumlarında öğrencileri empatik düşündürmeye çalışmak suretiyle çözümler ürettikleri belirlenmiştir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara yönelik okul yönetici ve öğretmenlerin düşüncelerini saptamak için yürütülen çalışmanın üçüncü alt probleminde; okul yönetici ve öğretmenlerin, yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri incelenmiştir. Sonucunda önerilere ulaşılmış olup altı temada toplanmıştır: Dil ve iletişim, oryantasyon, kendi ülkelerine dönmeleri, rehberlik desteği, eğitim planı, ailelerle iş birliği ve eğitim.

Yönetici ve öğretmenlerin çözüm önerilerinden en önemlisi dil eğitiminin önem verilmesi, normal sınıflara gelmeden hazırlık sınıflarında eksiklerinin tamamlanması gerektiği vurguladıkları görülmüştür. Bu bağlamda eğitim programının yetersiz geldiği ve yabancı uyruklu öğrencilerin hazır bulunuşluğu göz önüne alınarak güncellenmesi gerektiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Oryantasyon programı uygulanarak, çevremizin ve kültürümüzün tanıtılması gerektiği belirlenmiştir. Ve dil eksikliklerinin giderildiğinde uyum sürecinin daha huzurlu tamamlanacağı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgular Sarıtaş ve arkadaşlarının (2016, s.227) bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Karşılaşılan sorunların çözümü için oryantasyon eğitiminin verilmesi, öğrenci ve velisine ilişkin dil öğrenimine özen gösterilmesi, birlikte eğitim almaları, okul öncesi eğitimlerinin verilmesi, MEB bünyesinde çalışmaların yapılması bulgularına ulaşılmıştır.

Yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının çözümü için önerilerden elde edilen bir diğer bulgu da yabancı uyruklu vatandaşların kendi ülkelerine güvenli ve düzenli olarak geri dönmeleri olmuştur. Katılımcılar; yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının çözümü için ailelerle iş birliği yapılması gerektiği, yaşam alanlarını çocuklarının eğitimi için nasıl düzenlemesi gerektiği ve temel öz bakım becerileri hakkında eğitimlerin verilmesinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Açıklamalardan başarı için okulda verilen eğitim-öğretimin aileler tarafından desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yabancı uyruklu öğrencilerin birçok sorunla karşılaştıkları, bazılarının çatışmalardan dolayı yer değiştirmek zorunda oldukları ve bu nedenle psikolojik etkilerinin çocuklar üzerinde olumsuz yönde etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, yapılan diğer araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Zorunlu göçlerde göçmenlerin ülkeye hazırlıksız gelmesi, geldikleri yeni yerleşim biriminde sosyo-ekonomik ve psikolojik birtakım problemler yaşamalarına neden olmaktadır (Tümtaş ve Ergun, 2016, s.4).

Bulgular neticesinde rehberlik desteğinin planlı ve kontrollü bir şekilde ulaştırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın öneriler bölümünde elde edilen sonuçlardan yola çıkarak sorumlulara ve diğer araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

5.2.1. Sorumlulara Yönelik Öneriler

- Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle katılımcıların almış oldukları geliştirici hizmet içi eğitimlerin yeterli olmadığı ve bu konuda kendilerini geliştirici faaliyetlerde bulunmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. MEB ve üniversitelerdeki ilgili bölümlerle işbirliği yaparak yaşanan problemlerin çözüm yollarının geliştirilmesi adına seminer, konferans, vb. etkinliklerin düzenlenmesi faydalı olacağı düşünülmektedir.
- En çok ifade edilen sorun, dil sorunudur. Sorunu ortadan kaldırmak için dil öğrenimi veren sınıfların niceliği ve niteliğini artırılabilir.
- Öğrenciler akademik başarıyı yakalaması ve uyum sürecini sıkıntısız bir şekilde geçirebilmesi için dil hazırlık sınıfları oluşturulmalıdır. Başarı elde eden öğrenci normal sınıflarda okumayı hak edecek şekilde düzenlene yapılmasının da uygun olacağı düşünülmektedir.
- Dil eğitimi daha küçük yaşlardan itibaren planlı bir şekilde verilebilir.
- Davranış problemlerini çözebilmek ve uyum kazanımlarını elde edebilmeleri için rehberlik servisi ile işbirliği yapılması ve öğrencilerin durumuna göre psikolojik destek programların geliştirilmesinin etkili olacağı düşünülmektedir.
- Yabancı uyruklu öğrencilerin okula katılımını sağlayacak, okulla bağ oluşmasına katkı sunacak ve onları okulu sevdirecek sosyal etkinlikler düzenlenebilir.
- Aileleri, eğitim serüvenine katabilmek için iletişim içinde olunması başarıyı arttıracığı düşünülmektedir.
- Öğrenci ve velilerine yönelik, kültürümüzü tanıttak sosyal etkinlikler düzenlenebilir. Yaşam olanaklarını iyileştirici, eğitim, sağlık, toplumsal uyum vb. konularda seminerler düzenlenebilir.
- Güvenlikleri sağlanarak ve belli bir program dahilinde ülkelerine dönmeleri teşvik edilebilir.

5.2.2. Diğer Araştırmacılara Öneriler

- Araştırma Denizli İli merkezindeki resmi ortaokulları kapsamaktadır. Bu araştırma gibi farklı çalışma Türkiye'nin farklı bölgelerinde görev yapan okul yönetici ve öğretmenlerle yapılabilir.
- Normal devlet okullarında eğitim faaliyetlerini sürdüren yabancı uyruklu öğrencilerle mülteci kamplarında eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarını ilişkilendirerek incelenebilir.
- Bu çalışma grubunda ortaokul yöneticileri ve öğretmenleri var. Velilerin ve öğrencilerin de içinde olduğu içeriği arttırılmış, detaylandırılmış yeni bir çalışma yapılabilir.
- Yabancı uyruklu öğrencilerin güncel sorunlarının tespiti ve çözüm yollarının üretilmesi için benzer araştırmalar tekrar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akkayan, T. (1979). *Göç ve Değişme*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yay. No: 573 s30 - 61
- Aksan, Doğan, (1999), *Anlambilim*, Engin yay., Ankara
- Alkalay. G. (2020). *İlkokul yöneticilerine ve sınıf öğretmenlerine göre suriyeli sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, <http://adudspace.adu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11607/4166> sayfasından erişilmiştir.(10.03.2023)
- Aslanargun E. Okul - aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışma. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2007; 9(18): 119-135.
- Ateş H. (2013). *Göçün eğitime ve eğitim yönetimine etkilerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri (Diyarbakır ili örneği)*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- BMMYK. (1951). *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi*. <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1>. sayfasından erişilmiştir. (12.03.2023)
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (Çev. Bütün, M. ve Demir, S.). (Üçüncü baskı), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Çelik, V. (2002). *Okul Kültürü ve Yönetimi*. Pegem A Yayınları, Ankara.
- Demirel, Ö. (2000). *Sınıf Yönetimi Plandan Uygulamaya Öğretme Sanatı*. II. Baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Ö. (2012). *Yabancı Dil Öğretimi :Dil Pasaportu, Dil Dosyası, Dil Biyografisi*, Pegem Yayınları, Ankara.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar Ve Çözüme Dair Önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Han, T. (2010). *Göç eden ailelerin çocuklarının eğitim ve öğretimde karşılaştıkları uyum sorunları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- IOM. (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü No 31* (2. b.). (R. Perruchoud, & J. Redpath-Cross, Dü), https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf sayfasından erişilmiştir.(25.03.2023)
- İçöz, H. (2019). *İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili karşılaşılan sorunlar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- İlter, B. ve Er, S.(2007). Erken yaşta yabancı dil öğretimi üzerine veli ve öğretmen görüşleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15, 1, 21-30.
- Kardeş, S. ve Akman, B. (2018). Suriyeli sığınmacıların eğitimine yönelik öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1224-1237.
- Kaştan, Y. (2015). Türkiye’de göç yaşamış çocukların eğitim sürecinde karşılaşılan problemler. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2(4):216-229.
- Kılıç, G. ve Özkor D. (2019). *Suriyeli çocukların eğitimi araştırma raporu, durum tespiti ve çözüm önerileri*, Mavi Kalem, İstanbul
- Kırdar, G. (2022). *Okul yöneticisi ve öğretmenlerinin yabancı uyruklu öğrencilerle yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, <https://hdl.handle.net/11499/45476> sayfasından erişilmiştir. (02.04.2023)
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Komşu, S. (2022). *Sultanbeyli hasanpaşa ilkokulundaki öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri*, (Tezsiz Yüksek Lisans Bitirme Projesi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, <https://hdl.handle.net/11352/4330> sayfasından erişilmiştir. (05.04.2023)
- Levent, F. ve Çayak, S. (2017). Türkiye’de suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 21-46.
- M.E.B.(2022) Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı [Online]:http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/26165737_goc2022sunu.pdf sayfasından erişilmiştir.(10.03.2023)
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.

- Şimşir, Z. ve Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *İlköğretim Çevrimiçi* , 17 (2), 1116-1134.
- Şişman, M. & Dönmez, H. G. A. (2010). Demokratik bir okul kültürü için yeterlilikler çerçevesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 3 (1) , 167-182 , <https://dergipark.org.tr/en/pub/usaksosbil/issue/21651/232775> sayfasından erişilmiştir.(22.03.2023)
- Taşdemir, M. (2003). *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme* (2. basım). Ankara: Ocak yayınları
- TBMM(2018).Göç ve uyum raporu. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf sayfasından erişilmiştir.(16.03.2023)
- TDK(2019) <https://sozluk.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.(20.03.2023)
- Tosun, A., Yorulmaz, A., Tekin, İ. ve Yıldız, K. (2018). Mülteci öğrencilerin eğitim sorunları, eğitim ve din eğitiminden beklentileri: Eskişehir örneği. *Eskisehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 107-133
- Tunç, A. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi*, 2(2), 29-63.
- Tümtaş, M. S. & Ergun, C. (2016). Göçün toplumsal ve mekânsal yapı üzerindeki etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21 (4), 1347-1359. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduiibfd/issue/52991/701817> sayfasından erişilmiştir.(11.04.2023)
- Uluslararası Af Örgütü (2009). *İki arada bir derede*. London: Peter Benenson House. <https://multeci.org.tr/wp-content/uploads/2021/09/Turkiyede-Multecilere-Koruma-Saglanmiyor-1.pdf> sayfasından erişilmiştir.(18.03.2023)
- Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (On birinci baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yiğit, T. (2015). *Uygulamalar ve sorunlar Bağlamında Türkiye'de Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitimi (Kırşehir Ve Nevşehir Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

EKLER

Ek 1. Örnek Görüşme Formu

1. Demografik Özellikler

A) Unvanı: Öğretmen (...) Müdür yardımcısı (. .) Okul
müdürü (...)B) Cinsiyetiniz: Kadın (...)
Erkek (...)

C) Yaş :

D) Kıdem :

E) Eğitim düzeyi :

F) Çalıştığınız Kurum :

G) Daha önce dış göçle gelen öğrenciniz oldu mu? Evet(...) Hayır(...)

H) Dış göçle gelen öğrencilerin eğitimi konusunda hizmet içi eğitim aldınız mı?
Evet(...) Hayır(...)

I) Göçle gelen öğrenciler için kendinizi geliştirecek bir faaliyette (kitap, makale okuma, seminere katılma vb.) buldunuz mu? Evet(...) Hayır(...)

Görüşme Formu Soruları

Yönetici Soruları

1. Okul yönetimi olarak eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
2. Okul yönetimi olarak eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlara yönelik geliştirdiğiniz çözüm yolları nelerdir?
3. Okul yönetimi olarak eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

Öğretmen Soruları

1. Öğretmen olarak eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
2. Öğretmen olarak eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlara yönelik geliştirdiğiniz çözüm yolları nelerdir?
3. Öğretmen olarak eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştığınız sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı:	Mehmet
Soyadı:	ÖZTÜRK
Doğum Yeri ve Tarihi:	AYDIN-1989
Uyruğu:	T.C.
İletişim:	m_ozturk_09@hotmail.com
Eğitim Bilgileri	
İlköğretim:	Adnan Menderes İlköğretim Okulu, 100. Yıl Atatürk İlköğretim Okulu, Köşk, AYDIN
Ortaöğretim:	Nazilli Lisesi, Nazilli, AYDIN
Yükseköğretim: (Lisans)	Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği, DENİZLİ
Yükseköğretim: (Tezsiz Yüksek Lisans)	Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, DENİZLİ